

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Velmocenský status Ruska jako zahraničně politický cíl

Ludmila Nováková

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

Velmocenský status Ruska jako zahraničně politický cíl

Diplomová práce

Ludmila Nováková

Vedoucí práce:

PhDr. Vladimír NAXERA, Ph.D

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, prosinec 2016

Děkuji panu PhDr. Vladimíru Naxerovi, Ph.D. za podmětné rady, odbornou pomoc a za jeho trpělivost, kterou semnou měl při vedení mé diplomové práce. Také bych chtěla poděkovat své rodině za jejich podporu a lásku při mém studiu.

Obsah:

1. Úvod	6
2. Teoretické vymezení	13
2.1. Zisk legitimacy v nedemokratickém režimu	13
2.2. Čtyři koncepce legitimacy	17
2.3. Produkce legitimizačních symbolů	20
3. Kroky v rámci Putinovy politiky po roce 2000	25
3.2. Ekonomická situace v letech 2000 – 2008	27
3.3. Putinovy kroky v rámci v letech 2000-2008	30
3.4. Proměny mediální scény po roce 2000	33
3.5. Proměny zahraniční politiky po roce 2000	35
4. Ukrajinská krize	39
4.1. Počátky ukrajinské krize	39
4.2. Reakce USA	39
4.3. Sankce proti Ruské federaci	42
4.4. Reakce EU	43
4.5. Protiruské sankce mají smysl	44
5. Spojení mezi Kremlem a státním kanalem Pervyj kanal	47
5.1. Ukrajinská krize a oficiální prohlášení Kremlu	48
5.2. Ukrajinská krize a státní televize Pervyj kanal	52
5.3. Sumarizace získaných dat	57
6. Závěr	58

1. Úvod

Mezinárodní systém po druhé světové válce až do konce studené války stál na vyvažování moci dvou hlavních aktérů – Sovětského svazu a Spojených států. Spojené státy se po skončení druhé světové války staly mluvčím a vedoucí silou celého Západu, naproti tomu SSSR zase hlavním vůdcem států komunistických. Ruský ministr zahraniční Sergej Lavrov přisuzuje rozpad bipolárního systému a konec studené války vůli ruského lidu. Ve skutečnosti to podle něj byli Rusové, kdo změnil nastavení tehdejšího systému. To ve výsledku umožnilo změnu globální politiky a položilo nové možnosti pro budování evropské bezpečnostní struktury (Lavrov 2016). Nově vzniklý ruský stát se na začátku 90. let však musel vypořádat s řadou nastalých změn, mezi něž patřila i touha některých bývalých sovětských republik a satelitů patřit do západních vojenských aliancí. Tento požadavek se však nelíbil Ruské federaci. Lavrov prohlásil, že ačkoliv měla studená válka skončit bez vítězů a poražených, NATO považovalo sebe samo za vítěze a začalo se rozšiřovat stále blíže k ruským hranicím (Lavrov 2016). Zde můžeme vidět i zárodek problému mezi Ruskem a Ukrajinou. Vstup Ukrajiny do NATO by měl negativní dopad na celou evropskou bezpečnostní strukturu (Parry 2016).

V roce 1999 se Vladimír Putin stává premiérem Ruské federace a o rok později je zvolen jejím novým prezidentem. V jeho prvních veřejných proslovech, kde představuje své plány, můžeme zaznamenat značné ideologické zakořenění,¹ Putinovo kroky na začátku prvního funkčního období byly značně pragmatické. Za své poradce si vybral liberálního ekonoma Alexeje Kudrina a autora suverénní demokracie Vladislava Surkova. Vladimír Putin v této době také označil rozpad Sovětského svazu za největší geopolitickou katastrofu 20. století (Galeotti–

¹ Putin především odkazuje k velkým historickým éram Ruské říše. Nové Rusko by mělo být vybudované na obnově národního vědomí a pochopení ruské historie. Ruské dějiny nezačínají v roce 1917 ani 1991, ale jedná se společný kontinuální historický vývoj, který trvá více než 1000 let. Země a její lid musí nalézt vnitřní sílu a smysl pro národní rozvoj. Putinovo chápání ruského vlastenectví je kombinací hrdinství sovětských ochránců Stalingradu a s loajalitou kozáků vůči carovi. Příliš nesouhlasí s humanismem, jak ho představuje Andrej Sacharov a s asketickým moralismem, který uznával Lev Tolstý. Putin používá ruskou historii k vysvětlení a k podpoře ruské národní výjimečnosti (Galeotti–Bowen: 2014).

Bowen: 2014). Myšlenku návratu Putinova nového Ruska k nefunkčnímu a neúspěšnému sovětskému modelu prezident však na svém začátku zavrhuje. Putin se prezentoval jako ruský vlastenec, který se ovšem nebrání spolupráci se Západem (Rojek 2015: 11-12)

Mezi prvními nabízel pomoc Spojeným státům po teroristických útocích 11. září 2001. Také ale silně protestoval proti rozšiřování členské základny NATO směrem k ruským hranicím. V roce 2008 údajně chránil ruské zájmy v Gruzii, a tím dochází k ochlazení vztahů mezi Ruskou federací a západními představiteli. Tyto kroky, které podnikl, vedly k prosazování regionální hegemonie (Galeotti–Bowen: 2014).

Putin si také vytvářel dobré vztahy s církevními představiteli a to již před svým zvolením do funkce prezidenta. Tehdejší patriarcha Alexej II. výrazně vyjadřoval svou podporu právě Putinovi, kdy mu pak při bohoslužbě u příležitosti Putinova zvolení osobně požehnal. Od jeho nástupu se ruská pravoslavná církev dostává stále více do popředí jako jakýsi symbol a bašta tradičních hodnot (Avanesova–Naxera: 2016). Ruské pravoslaví však nikdy netvořilo klasickou evangelickou víru, která by se soustředila na čistotu a duchovní život, měla spíše expanzivní charakter, což znamenalo šířit pravoslaví mimo území Ruské říše. Církev a státní instituce se stávají de facto spojenci, kteří zakládají svou spolupráci na vzájemném prospěchu. Tento typický rys můžeme zaznamenat i v Putinově pohledu na svět. Putin nebere církev jako morální podporu, ale pouze jako jednoho ze svých spojenců. Typickou povahu tohoto spojení můžeme vnímat i z médií, pravoslavná církev patří mezi nejvěrnější Putinovy spojence. Místo tvorby nové ideologie klade důraz na důležitost církve a víry v ruskou společnost, vždy nosí křestní křížek a snaží se povzbuzovat dlouho potlačovanou ruskou pravoslavnou církev. Prezident si tím upevňuje svoji pozici ve společnosti a popularitu u obyvatel, kteří jsou silně nábožensky založení (Galeotti–Bowen: 2014).

S nástupem Vladimíra Putina do funkce prezidenta v roce 2000 zaznamenáme i změnu ve vedení zahraniční politiky. Existuje názor, že Rusko se dere do popředí mezinárodní politiky a stává se důležitým aktérem v rámci řešení mezinárodních konfliktů. Stát měl v této dekádě díky vysokým cenám ropy a zemního plynu prostředky pro zajištění sociálních jistot občanům a zlepšila se efektivita výběrů daní. Nový ruský prezident Vladimir Putin využil ekonomického růstu a začal se stylizovat do role novodobého ruského hrdiny a vůdce (Wesslau-Wilson 2016: 3).

V prvním a ve druhém prezidentském období, tedy v letech 2000–2008, zaznamenávala ruská ekonomika oproti letům předchozím enormní hospodářský růst, bylo to dáno řadou reforem, které prezident a jeho vláda uskutečnili, ale především nárůstem cen ropy a zemního plynu, na kterých stojí celá ruská ekonomika. Díky tomu si mohl prezident dále udržet značnou popularitu (Leichtová 2010: 96–97).

V roce 2011 se ale mezi ruskými obyvateli objevila značná nespokojenost s průběhem parlamentních voleb do státní Dumy, která se projevila vlnou protestů namířených proti Kremlu. O rok později nastupuje znovu Vladimir Putin do úřadu prezidenta a musí se vypořádat s klesající podporou. Od roku 2008 se situace začala značně proměňovat, poprvé začal rapidně klesat příjem domácností, hodnota cen nerostných surovin výrazně klesla, a to vedlo ke zhoršení hospodářské situace. Začínají se projevovat problémy ve zdravotnictví, lidé si začínají všimnout všudypřítomné korupce, mladá inteligence začíná emigrovat a stále je nutné vyřešit problémy s nízkou porodností a vysokou úmrtností. Putin se nyní musí na začátku nového, již třetího funkčního období, vyrovnat s řadou problémů, které mu ztěžují obhájit svou pozici před svými občany (Smith 2016).

V řadách odborných textů se objevuje tvrzení, že nynější asertivnější ruská zahraniční politika začíná být primárně řízena tak, aby v očích Rusů legitimizovala Putinův režim. Oproti tomu v prvním a ve druhém volebním

období byla legitimita vlády opírána o hospodářský růst a politickou stabilitu. Putin nyní usiluje o odvrácení pozornosti od hospodářských problémů. Snaží se udržet legitimitu a podporu voličů pomocí zahraniční politiky a s důrazem na ruský nacionalismus (Wesslau–Wilson 2016: 4–5). Ruské akce na Ukrajině mají za úkol odvrátit pozornost Rusů od domácích problémů a zaměřit jejich pozornost k úspěchům Ruska za jeho hranicemi. Rusko se totiž stále snaží udržet pozici velmoci. Kreml bude i nadále potřebovat konflikty na střední úrovni, aby si udržel legitimitu (Gressel 2016). Ruská televize však neprezentuje důsledky ruských manévrů, jako například počet mrtvých civilistů při nepřesném bombardování nebo sestřelená civilní letadla. Na ruských obrazovkách můžeme vidat zobrazení bezmocnosti Západu a nespravedlivě uvalené sankce na Ruskou federaci. V hlavních zprávách jsou především prezentovány přehlídky nové vojenské techniky a informace o ochraně ruských obyvatel za hranicemi země. I přes probíhající ekonomickou krizi se Putin snaží o udržení vysoké popularity (Wesslau–Wilson 2016: 10–11).

Ačkoliv téměř sto zemí odsoudilo ruskou anexi Krymu, téměř většina ruské populace tento krok považuje za zcela správný a oprávněný². Ruská státní média čím dál tím více legitimizují akce v rámci Ukrajiny. V současné době je většina velkých mediálních agentur ve vlastnictví státních podniků (Proškin 2016). Existuje tedy velká míra provázanosti mezi oficiální kremelskou linkou a mediálními institucemi, někteří autoři ale dnešní situaci popisují jako novou informační válku. Prezident má skoro neomezený přístup k médiím, a většina informací, které se ve zprávách objeví, je v souladu s jeho oficiálním prohlášením (Umland 2016). V tomto roce byl v Rusku proveden sociologický průzkum, jehož výsledkem bylo, že většina Rusů, čerpá informace z televizního vysílání, jedná se téměř o 90% dotázaných. Výzkum se soustředil i na internet, ten využívá pouze

² Průzkum probíhal od 11. - 14. března 2016 na celostátním reprezentativním vzorku městského a venkovského obyvatelstva v celkovém počtu 1600 lidí ve věku 18 let a starších, ve 137 osadách a 48 regionech. Výzkum byl proveden v domácnosti respondentů při osobním pohovoru. Statistické studie o chybě dat nepřesáhne 3,4 % (Levada 2016).

35% oslovených respondentů. Informacím, které se v televizi objeví, důvěřuje 60% dotázaných, zatímco internetu pouhých 18% (Proškin 2016).

Když se Putin stal v roce 2000 prezidentem země, ihned založil kontrolní orgán, který začal dohlížet na tři hlavní televizní stanice. V letech 2001 a 2002 se dvě největší televizní stanice Pervyj kanal a NTV, staly státními televizními kanály, televizní kanál RTR (Rossiya 1) byl již pod jeho kontrolou (Gordts 2015). Kontrola televizních stanic je pro kremelský režim velmi důležitá, jelikož jak již bylo řečeno, televize je v Rusku stále dominantním zdrojem informací pro většinu obyvatelstva. Více než 95 % ruské populace se dívá na televizní zprávy alespoň jednou týdně (Ognyanova 2010). Většinu ruských televizních kanálů je nyní ve vlastnictví státu nebo jsou pod jeho kontrolou, díky tomu slouží televize jako výkonný kanál ruské propagandy, který je řízen z Kremlu (Euromaidan Press 2016; Tsvetkova-Anin 2015).

Tato diplomová práce se zabývá především třetím funkčním obdobím Vladimíra Putina. Na začátku krátce zmíním i jeho předchozí funkční období. Třetí prezidentské období jsem zvolila i přesto, že problémy na ruské domácí scéně se začaly objevovat již v letech 2008–2012, kdy funkci prezidenta Ruské federace zastával Dimitrij Medvěděv (Kitroeff-Weisenthal 2008). Tehdejší finanční krize ale nepostihla Rusko natolik, jako ostatní západní státy. Bylo to především díky rozpouštění devizových rezerv, které mělo Rusko uspořené z bohatších období (Rojek 2015: 27). Prezidentské období Medvěděva se neslo v duchu tzv. tandemu, kdy vládl současně s premiérem Putinem. Veřejnost stále vnímala jako svého vůdce premiéra Putina, přestože hlavou státu byl právě Medvěděv. Za premiérem stála silná skupina tzv. siloviků³ a Putin měl i podporu většiny obyvatel Ruské federace (Rojek 2015: 32–33). Vážnější krize na půdě domácí politiky přichází až s rokem 2014, proto se práce zaměřuje až na třetí prezidentské období V. Putina.

³ Silovici je pojmenování pro nejbližší skupinu „spolupracovníků“ v blízkosti Putina, tato skupina většinou pochází z prostředí bezpečnostních složek (Leichtová 2010: 110).

Cílem této diplomové práce je pomocí mediální obsahové analýzy prozkoumat, jak Kreml využívá státní média pro legitimizaci svého režimu a především, jak jsou prezentovány ruské zahraničně politické akce v rámci ukrajinská krize. Práce vychází z předpokladu, že ruské vojenské akce na Ukrajině mají za úkol udržet popularitu prezidenta a nadále legitimizovat jeho režim v očích Rusů. Analýza se bude především soustředit na obsah informací, které vydával Kreml ke krizi na Ukrajině, a na to, jakým způsobem je prezentována prostřednictvím státního televizního kanálu Pervyj kanal ruským divákům. Očekáváme, že analýza prokáže značnou shodu mezi informacemi, které vydává Kreml a obsahem zpravodajství, které televize vysílá. Stejnou analýzu bychom mohli aplikovat i válku v Sýrii. Vzhledem k rozsahu práce, jsme zvolili pouze výzkum v rámci krize na Ukrajině.

Práce se zakládá na předpokladu, že putinovský režim plně využívá státní kanál k manipulaci informací a tím i k ovlivňování mínění obyvatel Ruské federace. V práci využívám teorii nedemokratických režimů, kde se především soustředím na zdroje a udržení legitimacy moci. Dále v krátkosti zmíním, hlavní zdroje legitimacy v prvních dvou volebních obdobích prezidenta Putina. Analytická část se zaměří na míru provázanosti mezi Kremlem a státní televizí Pervyj kanal. V této části se soustředím na tři sektory, které se řeší v ukrajinské krizi: anexe Krymu, působení ruských vojenských jednotek na Krymu a na jihovýchodě Ukrajiny v Luhanské a Doněcké republice. Dále budu sledovat reakci Spojených států a EU na ruské angažmá na Ukrajině.

Teoreticky práce čerpá z modelu nedemokratických režimů. Každá, ať již demokratická nebo nedemokratická forma vlády usiluje o zisk legitimacy a její udržení, protože absence legitimacy vede k úpadku moci režimu (Grauvogel-Soest 2015: 5-6). Vladimír Putin opíral legitimitu v prvních dvou funkčních obdobích o hospodářský růst a blahobyt země. Tato situace se ale po roce 2014 značně proměnila. Ruská anexe Krymu způsobila, že západní státy uvalily na Rusko

sankce, které výrazně ohrozily ekonomiku země. V tomto roce došlo i k výraznému poklesu ropy na světových trzích, jejíž prodej plnil asi polovinu ruského rozpočtu. Další ránou pro ruskou ekonomiku, byl propad rublu v rámci valutového systému, všechny tyto události velmi ovlivnily příjem ruského státního rozpočtu (Medvědév 2016).

Mohlo by se zdát, že za ruskou hospodářskou krizí stojí západní sankce a ruské angažmá na Ukrajině a v Sýrii, i když tyto situace urychlily propad ruského hospodářství, byl to ale i důsledek finanční politiky v letech 2008 a 2009. V těchto letech řešila ruská vláda světovou finanční krizi (World Bank 2008). Vláda urychlila růst mezd, čím vzrostla spotřeba domácnost, toto opatření vedlo k devalvaci ekonomiky, nárůstu nákladů a k propadu investic (Spence 2014).

Putin musí nalézt nový zdroj legitimacy, aby si udržel stabilní podporu do příštích voleb v roce 2018. Vycházíme totiž z předpokladu, že pokud nedemokratický vládce řeší problém s obnovou legitimacy, musí nalézt zdroj nový. Balík a Kubát ve své publikaci vycházejí z Huntingtonova tvrzení, že pokud předešlý zdroj legitimacy není dost silný, má vůdce nebo vládnoucí subjekt několik nových možností, jak legitimitu znovu získat. Jedna z takových možností je, že stát vyvolá mezinárodní ozbrojený konflikt, kterým získá nový prostředek pro obnovu legitimacy režimu. Ozbrojený konflikt odvede pozornost od domácích problémů a vyvolá v obyvatelích země strach z vnějšího ohrožení nebo podpoří národní nacionalismus (Balík – Kubát 2004: 78 – 79). Tento model se objevuje u nedemokratických režimů, mezi které můžeme zařadit i Ruskou federaci (Krastev 2006). Tento teoretický předpoklad bude ještě stručně doplněn o využívání mediálních institucí v Ruské federaci, které Kreml využívá k šíření informací a zpráv z Kremlu směrem k obyvatelům země (Tsvetkova-Anin 2015).

Vycházím tedy z tohoto předpokladu, že Rusko se záměrně angažuje v konfliktu na Ukrajině, aby odvedl pozornost od problémů doma, jelikož Rusko není již tak ekonomicky silné, aby prezident mohl stále opírat legitimitu o hospodářský růst, jak tomu bylo v jeho předchozích dvou prezidentských funkčních obdobích (Greessel 2016). Dále práce čerpá z díla polského politologa Pawela Rojka, který se věnuje budování putinovského post-impéria. Autor zdůrazňuje, že legitimita přichází od národa a ruského nacionalismu. Rusko už nechce být impériem, ale přeje si uchovat status impéria (Rojek 2015: 25-26).

Analytická část práce se zakládá na rozboru informací, které vydává Kreml k situaci na Ukrajině. Zaměřím se na to, jak Kreml prezentuje ruskou účast v těchto konfliktech a jak tuto roli zdůvodňuje. Data, které získám, využiji pro sběr dat ve zprávách, které vysílá Pervyj kanal. Televizní stanici, kterou jsem si pro tuto analýzu vybrala, je státní ruská televize Pervyj kanal. Televizní stanici Pervyj kanal jsem zvolila pomocí několika kritérií: sledovanosti, pokrytí a vlastnictví akcií. Pervyj kanal patří mezi nejsledovanější televize v Rusku, jeho signál je šířen až na 99 % ruského území a majoritním vlastníkem je ruský stát (Statista 2016).

Diplomovou práci jsem rozdělila na čtyři části. V první kapitole se budu věnovat teorii nedemokratických režimů a druhům zisku legitimacy. Druhá kapitola se zaměří na kroky prezidenta, které vedly k legitimizaci režimu v tomto období, zaměřím se především zdroje, které o které svůj režim opíral. Tato kapitola je důležitá především pro analytickou část práce, kde se budu snažit prokázat, že prostředky, které Putin v prvním a v druhém funkčním období použil, se od třetího mandátního období proměňují. Třetí kapitola je věnována stručnému popisu ukrajinské krize. Zde se primárně věnujeme roli Ruské federace, což znamená, že se zaměřím na postoj Ruska v tomto konfliktu. Tato kapitola nám slouží jako kostra pro analýzu zpráv, které vydává Kreml a Pervyj kanál k ukrajinské krizi. Pátá kapitola se již zaměří na interpretaci dat. Z těchto dvou analýz získám odpověď na již zmíněné výzkumné otázky. Výsledkem práce

bude analýza mediálního obrazu Kremlu. Předpokládáme, že novým zdrojem legitimacy je velmocenský status, který Putin využívá, jako zahraničně politický cíl, pro podporu svého režimu.

2. Teoretické vymezení

Cílem této kapitoly je představit nedemokratický režim v Ruské federaci s důrazem na metody legitimizace režimu ve třetím prezidentském období Vladimíra Putina. V této kapitole využívám definici nedemokratických režimů, jak jsou představeny v knize od Balíka a Kubáta, kteří vycházejí z terminologie autorů Samuela Huntingtona Karla Deutsche a J. J. Linze. Právě tito odborníci se věnují problematice zisku legitimacy v nedemokratických režimech. V této kapitole se zaměřím především na principy a možnosti zisku legitimacy, které budeme aplikovat na politiku Vladimíra Putina. Stručně zde zmíním ty nejdůležitější kroky, které podnikl pro zisk a udržení legitimacy své vlády. Samozřejmě se soustředíme i na možnosti, které prezident využíval k zisku po svém nástupu, a také, jaké možnosti se mu naskytl ve třetím funkčním období.

2.1. Zisk legitimacy v nedemokratickém režimu

Legitimita je klíčový pojem, který souvisí s vládnutím, ať již v demokratických režimech, či nedemokratických. Legitimita je uznání práva vládnout, opírá se o řešení zásadních politických problémů a tím obhájí svou politickou moc a loajalitu občanů (Balík-Kubát 2000: 66). Ospravedlnění moci a poslušnosti současně je v otázce legitimacy zásadním klíčem. Souhlas s daným politickým panstvím ale ještě nemusí zásadně platit i pro zisk legitimacy. Souhlas je nezbytnou podmínkou pro právo vládnout. Politická legitimita prověřuje vztah a komunikaci mezi jednotlivci a daným politickým režimem. Souhlas s vládou není dostačující podmínkou pro zisk legitimacy, politická legitimita se totiž vytváří procesem, kde se ověřuje vztah mezi danou politickou reprezentací a jednotlivci. Legitimita tedy nemůže spočívat pouze v souhlasu, tento souhlas začíná uvádět

do pohybu proces, kde je předpokládáno, že legitimita bude něčím naplněna, jedná se o hodnoty, které tvoří práva a povinnosti obou dvou zainteresovaných stran. Každá politická moc se v jakékoliv fázi své vlády snaží tuto legitimitu získat, obhájit a udržet, nemá-li totiž legitimitu pro své vládnutí, ztrácí moc a režim upadá (Lipset 1959: 69). Popření legitimacy jako základního kamene politických a společenských institucí můžeme provést pouze tehdy, pokud ji nahradíme násilím. Stát je založen na násilném principu a je také násilím udržován, dokonce i státní řád je založen na státním monopolu násilí. Další možností, jak dosáhnout legitimacy, je popření sociálního charakteru politické instituce či konceptu. Legitimita je prohlášena za trvalý neměnný stav a stává se součástí politického života. Není ale možné postavit trvalou politickou organizaci na trvalém násilí a represii. Instituce mohou být na tomto principu postaveny, ale nezískají legitimitu, systém se rozpadne. Dokonce i nedemokratické režimy, aby mohly existovat, musí získat podporu veřejnosti. Legitimita jakéhokoliv režimu se nemůže opírat pouze o svou moc, ale také o schopnost zajistit svým občanům základní hodnoty. Stát není cílem sám o sobě, ale je nástrojem pro zajištění dvou základních principů, kterými jsou bezpečí a svoboda (Machiavelli 2007: 150-151). Důležitým prvkem ve studiu legitimacy je proces vedoucí k jejímu dosažení, který nazýváme legitimizace. Tento proces může mít několik podob, vždy záleží na tom, v jakém režimu probíhá a jaké orgány státní moci ho provádí. V demokratickém režimu probíhá proces vnitřní legitimizace ve skoro absolutním souladu státních institucí s danou společností. Dalším příkladem legitimizačního procesu může být příklad, kdy vláda úmyslně omezí demokratickou kontrolu zahraniční politiky, aby dosáhla svého zájmu na domácí scéně (Drulák 2010: 22-24).

Německý sociolog Max Weber rozděluje získání legitimacy na tři ideální typy: racionálně-legální, tradiční a charismatické. Jednotlivé druhy panství, tak rozlišuje podle způsobu získání moci. Prvním z nich je racionálně-legální, který se opírá o byrokratické normy a standardy. Druhou je tradiční legitimita, která vyplývá z posvátné tradice. A třetím typem je legitimita charismatická, kterou chápeme jako něco nadpozemského nebo mimořádného. Většinou charismatem oplývá

vůdce daného panství. Vůdce ale může získat moc pouze tehdy, je-li schopný ve svých poddaných vyvolat silné emociální pocity. Vůdce opírá svoji legitimitu o určitý druh posláních a podporu mezi svými příznivci, a na druhé straně silné negativní pocity u svých odpůrců. Charisma bychom, ale neměli zaměňovat s popularitou vůdce. Popularita vůdce je často založena na jeho krocích a chování vůči svému okolí, pokud v daném období uspokojí touhy a přání svých poddaných. Charismatický vůdce se většinou stává úspěšným vůdcem, pokud se ve společnosti objevuje velká míra nejistoty a nespokojenosti, pak občané získávají pocit, že charismatický vůdce, jim od jejich problémů pomůže. Ale každé panství může být ohroženo, pokud se vládnoucí vrstvě nepodaří naplňovat vymezené zásady, na niž zakládají svou legitimitu (Weber 2009: 166-167).

V naší práci se zabýváme velmocenským statutem Ruské federace jakožto nástrojem zahraniční politiky. Předpokládáme, že udržení velmocenského statusu je jedním z prostředků získání legitimacy na domácí scéně. Důležitým prvkem pro udržení tohoto statusu a získání politiky jsou ve třetím funkčním období převážně zahraničně politické akce Vladimíra Putina. Pro získání legitimacy ale neplatí vždy pouze jedna možná varianta, vždy se jedná o kombinaci několika aspektů. Jedním z nich je i způsob vládnutí prezidenta v Ruské federaci. Po Putinově nástupu do funkce prezidenta vykrytalizoval nový režim vládnutí, který se nazývá suverénní demokracie a jehož autorem je bývalý poradce prezidenta Vladimir Surkov. Suverénní demokracie je charakteristická velmi silnou pozicí prezidenta v prezidentském systému, který ale vede k oslabení ostatních politických institucí, větší státní kontrole⁴ nad mediálními institucemi⁵ a kontrole voleb (Leichtová 2010: 113).

⁴ Od roku 1999 prochází ruská mediální scéna procesem obnovování tradic sovětské éry. Vladimír Putin v roce 1999, kdy ještě zastával funkci premiéra, zahájil druhou čečenskou válku. V tomto roce také zahájil zákonné restrikce proti novinářům, což bylo v rozporu s ruskou ústavou. V roce 2000 již jako prezident podepsal doktrínu o informační bezpečnosti, která zavedla nová pravidla informační politiky v Ruské federaci. Většina opatření, která byla v této doktríně představena, odporovala ruským zákonům, jako respektování svobody slova a svobodného vyjadřování. Tato doktrína stanovila mechanismy, které vedly k posilování role státu a kontrole nezávislých médií. Z této doktríny se nikdy nestal oficiální zákon, ale sloužila jako rámec pro založení nového státního úřadu *Odboru informační bezpečnosti*, který měl za úkol monitorovat zavádění oněch nových opatření (Panfilov 2015).

Prezident Putin vysvětluje tento koncept jako rámec pro dosažení stability v zemi. Demokracie by se neměla rozvíjet na úkor stability, pořádku a ekonomického vývoje. Díky této kontrole může stát spravovat státní rámec fungování společnosti, která je pak hnací silou řízeného demokratizačního systému, ale je i nástrojem pro regulaci společnosti v případě nestability. Důležitým prvkem suverénní demokracie je i pozice Ruska v rámci mezinárodního systému. Podle autora konceptu, systém, jak byl nastaven, ohrožuje pozici Ruské federace (srov. Lavrov 2015). Návod, jak se s tímto nebezpečím vyrovnat, leží uvnitř fungování státu, důležitá je společenská jednota a podpora státu, který se stává garantem suverenity ruského národa. Tento přístup ale funguje jako velmi efektivní nástroj ke kontrole společnosti a potlačení opozičních protestů (Leichtová 2010: 113–115). Koncept suverénní demokracie poskytuje politické reprezentaci nový způsob pro získání legitimacy a vytváří novou společenskou smlouvu mezi politickým režimem a národem. Tento koncept dále dává větší moc do rukou strany Jednotného Ruska a pomáhá udržet prezidentovi moc a elitám udržet svou věrnost. Dále vytváří obraz Ruska jako obležené pevnosti v nepřátelském západním prostředí. Suverénní demokracie má podle některých autorů za cíl mobilizovat ruské obyvatelstvo. Neklade si za cíl vysvětlit podstatu jedince, ale naopak chce změnit sociální a politickou realitu v celkovém měřítku. Pokud se vládnoucí garnitura rozhodne změnit postoj a ideologii, panství musí nahradit skutečné priority rozvoje své země (Okara 2007).

S legitimitou tedy souvisí i legitimizace, což je proces vedoucí ke stavu získání legitimacy. V naší práci předpokládáme, že jedním z prostředků, které Kreml využívá k legitimizaci režimu, jsou mediální instituce. V práci budou analyzovány podobnosti mezi zprávami z oficiální linie Kremlu a státním televizním kanálem Pervij kanál. Obraz světa vytvářený internetem je zcela jiný. Když začnete

⁵ Organizace Reportéři bez hranice (RSF) každý rok sestavuje výroční zprávu, která se zabývá mírou svobody projevu v tisku ve světě. Ruská federace se v loňském roce umístila na 148. místě z celkového počtu 179 zemí. RSF z tohoto nepříznivého výsledku viní ruského prezidenta Putina, který si vytváří monopol na ruské sdělovací prostředky. Známou slabostí ruských sdělovacích prostředků včetně tištěných periodik je omezování svobody projevu (RFS 2016).

sestavovat informace z množství existujících nezávislých zdrojů, vyjasňuje se, že televizní svět není reálný, je profesionálně vykonstruovaný speciálně pro diváky, kteří se čas od času mění ve voliče (Travin 2014).

2.2. Čtyři koncepce legitimacy

V publikaci o autoritativních režimech uvádějí autoři Balík a Kubát čtyři nejdůležitější koncepce pojmu legitimacy. V naší práci budeme pracovat s dvěma koncepty legitimacy. S konceptem behaviorálním a s konceptem, který definuje legitimitu jako přesvědčení (Balík-Kubát 2000: 67).

Koncept behaviorální tvrdí, že legitimita vychází z pouhé skutečnosti existence panství, absence alternativ a zpochybnění stávajícího režimu. Tento typ je důsledkem normativistického nezájmu a zachování statusu quo. Opírá se především o komunikaci. Předpokládá tedy, že držitelé moci pomocí komunikačních kanálů utvrzují společnost o legitimitě režimu. Autor konceptu komunikace, Karl Deutsch, dokonce považuje za nejdůležitější složku této behaviorální koncepce legitimacy právě schopnost panství: „produkovat a distribuovat legitimizační symboly“ vůči dané společnosti (Deutsch cit. dle Balíka a Kubáta 2000: 67-68).

Pojetí legitimacy vychází z předpokladu o přesvědčení. Část společnosti v čele s mocenskou elitou považuje dané panství za platné a vzorové, přičemž se vyskytuje jen poměrně málo skupin, které by představily jiný princip panství, platnější a vhodnější pro fungování společnosti (Balík-Kubát 2000: 67). Dle S. M. Lipseta, kterého autoři v knize uvádějí, je hlavním znakem tohoto konceptu pocit, že neexistuje lepší alternativa, a že stávající struktury, rozhodnutí a působení se vyznačují správností a platnými morálními hodnotami, které by měly být akceptovány (Lipset cit. dle Balíka a Kubáta 2000: 68). Pokud tyto koncepty vztáhneme na Rusko a na typ legitimacy, která se zde objevuje, můžeme najít podobnost právě v těchto dvou konceptech.

Jako jeden z příkladů užití konceptu legitimizace skrz dominanci v komunikaci můžeme uvést parlamentní volby do státní Dumy, které proběhly v září 2016. Ruská liberální opozice byla obviněna z mnoha zločinů, mezi kterými byly sexuální skandály kandidátů, případy korupce nebo fyzického násilí⁶. Příklad chybějící fungující silné opozice si můžeme uvést i na složení současné státní Dumy, v níž nalezneme čtyři politické strany. Nadpoloviční většinu tvoří proprezidentská strana Jednotné Rusko a tři zbylé strany vytváří skupinu zvanou "systémová opozice" (Monaghan 2016). Ta má za úkol vytvářet zdání soutěživých voleb a demokratického procesu při schvalování zákonů, nikdy ale nerozporuje Kreml v zásadních otázkách či rozhodnutích. O nepoctivé soutěži ve volebních kampaních svědčí fakt, že opoziční strany nedostávají stejný vysílací čas jako prokremelské strany a že opozice je vždy vykreslována v negativním světle. Je tedy velmi těžké získat veřejnou podporu (Grobman 2016). Předseda komunistické strany G. A. Zjuganov se po volbách setkal s prezidentem Putinem a řekl, že volby byly zfalšované, ale nemá v plánu rozporovat jejich výsledek. Má ale problém s tím, že se při falšování výsledků dostatečně nepřihlédlo k reálné síle Komunistické strany. Politický leader Putinovi zdůraznil, že jeho strana dodržela pravidla hry, a to samé by měl dělat i Kreml. Dle Zjuganova bylo mnoho kandidátů vystaveno v průběhu předvolební kampaně politické šikaně a ostrakizaci. Také zdůraznil, že takovéto praktiky se dříve nevyskytovaly (Romancov 2016a).

Přesvědčení, že neexistuje lepší alternativa k současnému mocenskému vedení, nasvědčuje i veřejný průzkum Associated Press - NORC Centra pro výzkum veřejných záležitostí. Veřejný průzkum probíhal březnu 2014 a ukázal, že prezident Vladimír Putin je stále nejoblíbenějším ruským politikem, většina Rusů

⁶ V srpnu tohoto roku byly dva kandidáti Andrei Pivovarov a Ken Daniel z politické strany Karnass obviněni z porušení pořádku při masových akcích. Náměstek městské rady a strany Jablko Boris Vishnevsky a předseda regionální pobočky Mikhail Amosov upozornili, že toto obvinění bylo vzneseno tak, aby vrhalo negativní stín na opoziční kandidáty a omezilo protestní aktivity. Náměstek zákonodárského sboru a vedoucí ideolog petrohradského sektoru strany Jednotné Rusko Sergej Solovjov je ale přesvědčen, že veškerá pozornost kolem jejich zadržení je práce opozice. Dle Sergeje Solovjova mnohé opoziční strany uměle vytvoří nějaký skandál v rámci předvolební kampaně s cílem přilákat pozornost veřejnosti (Gorbachev 2016).

věří, že jejich země je vedena tím správným směrem, i přesto, že země je zapojena do mezinárodních konfliktů a čelí narůstajícímu ekonomickému tlaku⁷. Rusové jsou si vědomi, že ekonomicky není země v nejlepším stavu, stále ale neztrácejí naději, že pod vedením Vladimíra Putina se jejich finanční situace zlepší (Amadeo 2016). Putin se jako vůdce země svého lidu těší velmi výrazné podpoře v obou sférách svých politik - domácí i zahraniční. Až rekordní důvěru dostává od obyvatel Ruské federace za to, jak je schopen zvládnout mezinárodní záležitosti. Odborník na ruskou politickou scénu Michal Romancov ale v rozhovoru pro internetový portál iSouvislosti uvádí, že číslům, která vzešla z letošních průzkumů, nemůžeme zcela věřit. Dle Romancova Putin nemá tak vysokou podporu, jak uvádějí dané průzkumy. Putina stoprocentně podporuje více než polovina voličů. Přesto je jeho podpora ale značně vysoká, jedním z důvodů může být i fakt, že Rusové nemají přístup k alternativním zdrojům nebo neprojevují zájem je vyhledávat. Dalším faktem je, že obyvatelé zcela přesně nevědí, na jakém principu je založen ruský politický systém. Zatímco prezident oplývá plnou důvěrou, premiér čelí kritice především z řad ruských komunistů. Přitom bychom mohli říci, že premiér pouze provádí úkony, které jsou mu nařízeny prezidentem. Popularita těchto dvou politiků by přitom měla být vyrovnaná (Romancov 2016b).

Za nepříznivý ekonomický stav podle většiny obyvatel mohou ekonomické sankce z EU a USA. Část Rusů dokonce považuje Severoatlantickou alianci a některé západní země za možnou vojenskou hrozbu pro Rusko. Ruský nacionalismus je opět na vzestupu. Co se týče situace na Ukrajině, Rusové zastávají názor, že regiony Luhansk nebo Doněck by se měly stát součástí Ruské federace, nebo se stát zcela autonomními vůči Rusku i Ukrajině. Názory na Putinovu politiku, které zaznívají od zahraničních lídrů, se od těch domácích značně liší, dokonce důvěra a snaha řešit s Ruskem mezinárodní problémy se

⁷ Průzkum probíhal od 11. - 14. března 2016 na celostátním reprezentativním vzorku městského a venkovského obyvatelstva v celkovém počtu 1600 lidí ve věku 18 let a starších, ve 137 osadách a 48 regionech. Výzkum byl proveden v domácnosti respondentů při osobním pohovoru. Statistické studie o chybě dat nepřesáhne 3,4 % (Levada 2016)

propadla na nejnižší úroveň⁸ od nástupu Vladimíra Putina k moci v roce 2000 (Simmons–Stokes–Poushter 2015; Brief 2015).

2.3. Produkce legitimizačních symbolů

Dle Karla Deutsche je klíčovou schopností pro získání legitimacy, schopnost panství, produkovat a distribuovat vůči společnosti legitimizační symboly. Symboly společně s argumenty a procedurami tvoří obsah legitimacy a vedou k jejímu vzniku a udržení tohoto stavu (Deutsch cit. dle Balíka a Kubáta 2000: 67). K získání legitimacy převažují argumenty, které můžeme rozdělit do tří oblastí. 1. geneze panství, 2. vlastnosti panství a za 3. oficiálně uznávané vize dobrého panství. Genezi panství odvozujeme z původu, například od nějaké vnější autority nebo od uzavřené společenské smlouvy mezi vládnoucí elitou a společností. Dále jde o soulad panství s přirozeným stavem, vznešené ideály či dávné úspěchy panství. Vize dobrého panství se opírá o perspektivy do budoucna, ekonomické úspěchy nebo úspěšnou zahraniční politiku. Zde se můžeme setkat s propagandistickou prezentací jednotlivých akcí, situace může být vykreslována lépe, než tomu ve skutečnosti je. Získání legitimacy je pro panství zásadní, protože umožňuje vykonávání moci bez donucovacích prostředků a dále rozšiřuje pole působnosti v rozličných oblastech společenského života. Díky tomu se také zvyšuje pravděpodobnost získání mocenských cílů. Nedemokratické režimy operují s pojmy, které jsou charakteristické pro demokracie, těmito pojmy myslíme především suverenitu, demokracii a ústavnost. Tyto režimy ale těmto pojmům dávají jinou obsahovou náplň (Balík–Kubát 2004: 67–68).

⁸ Současná britská premiérka Theresa May dokonce považuje hrozby ze strany Ruska za reálné. Zároveň dodala, že země musí být připravena ochránit životy svého národa i generací budoucích (May 2016). Generální tajemník NATO zdůraznil, že z ruské strany necítí aliance žádnou bezprostřední hrozbu. Rusko totiž není ani strategickým partnerem NATO. Dodal, že svět se nenachází v období Studené války, nacházíme se v novém prostředí, které se od toho předchozího liší (Stoltenberg 2016). V říjnu tohoto roku reagoval prezident na kritiku západních zemí tím, že Ruská federace nemá v úmyslu globální nadvládu nebo její rozšiřování. Rusko rozhodně nemá v plánu na někoho zaútočit. Prezident si je ale vědom rozporů při rozdělování geopolitické moci. Dle prezidenta musí být napětí na mezinárodní scéně zmírněno, ale ne za cenu toho, že ruská strana bude umlčena. Rusko se musí vyvíjet cestou evoluce, revoluce by způsobila pouze nebezpečí (Putin 2016).

Po nástupu do funkce prezidenta opíral Putin genezi panství o odkaz Třetího Říma a Moskevského knížectví. Rusko již od nepaměti patřilo mezi země s imperiálními ambicemi. Moskevské velkoknížectví můžeme považovat za základ pro všechny ostatní říše, které se na tomto území zrodily. V roce 1547 přijal Ivan Hrozný titul cara a začíná s ruskou expanzí. Postupně je připojen Kazaňský a Astrachaňský chanát. Termín impérium se ale začíná používat až pro období vlády Kateřiny Veliké a Petra Velikého. Nynější Ruská federace má mnoho společných znaků s tradičním ruským impériem z období 17. století, kdy ještě nebyla k říši připojena Ukrajina. Odkaz na národní podobu ruského státu, můžeme pozorovat i v mnohých Putinových prohlášeních (Rojek 2015: 17-23). Dle prezidenta Rusko již nechce být impérium ve smyslu expanzivním, ale mělo by si tento status uchovat. Historik Dmitri Trenin rozvíjí tuto jeho vizi a vysvětluje ji tak, že Rusko již nepožaduje hegemonii a nemá v úmyslu se rozšiřovat mimo své hranice, ale v mezinárodním systému chce stát na stejné úrovni, jako ostatní velmoci, a v regionu zastávat pozici hegemonu (Trenin cit. Dle Rojka 2015: 29). Prezident vyzdvihuje jedinečnost říše, která se zakládá nejen na specifickém etnickém původu obyvatel, ale i na kultuře a bohaté historii. Putin v rámci obnovy národního uvědomění a budování nového státu kladl důraz na historický odkaz. Nikoliv ale na odkaz státních útvarů, které se vytvořily v Rusku v letech 1917 nebo 1991, ale na celkový historický vývoj, který trvá více než 1000 let. Zde spatřuje prezident prostor pro národní rozvoj. To, co znamená být ruský, chápe Putin jako kombinaci hrdinství sovětských ochránců Stalingradu s loajalitou kozáků vůči carovi (Bowen-Galleotti 2014). V těchto koncepcích spatřují genezi panství, kterou odvozujeme z původu národa a historie.

Po rozpadu Sovětského svazu stál ruský režim před novou výzvou, bylo zapotřebí vytvořit základní politické instituce, vytvořit nový ekonomický řád, obnovit občanskou společnost a zavést demokratické prvky do systému. V Rusku se zhroutila instituce státní moci, prvním úkolem proto bylo obnovit orgány, bez nichž nemůže fungovat žádná země. První reforma systému se soustředila především na vytvoření základních institucí, demokracie trhu a udržení stability,

makroekonomické i politické. Putin bezprostředně po nástupu do funkce prezidenta v roce 2000 začíná v zemi zavádět spoustu změn, které proměnily ruský politický systém na mnoho let dopředu. Nejzásadnější z nich byla centralizace federace a efektivnější výběr daní, vyhlášení boje proti oligarchickým skupinám a vyhlášení boje proti terorismu. Tyto zavedené kroky měly za následek i proměnu mediálního trhu a změny v energetickém sektoru (Leichtová 2010: 90).

Souhrn těchto reformních kroků, které bezprostředně po svém nástupu provedl, pomohly z velké části Rusku dostat se z hospodářské krize. Ruská ekonomika rapidně vzrostla oproti letům předchozím a tento vzestup byl označován za hospodářský zázrak. Tento skok ale měl na svědomí i ceny surovin na světovém trhu, kde jejich cena začala stoupat. Putin na tom založil legitimitu v prvním a druhém funkčním období. Poskytl totiž Rusům to, co za dlouhou dobu své existence nepoznali. Občané začali být spokojeni a jejich životní úroveň značně vzrostla (Nikonov 2000).

Používání pojmů jako suverenita, demokracie, svoboda si ruský režim vysvětluje po svém. Rusové o sobě tvrdí, že jsou specifický národ se specifickými hodnotami, bohatou historií a náboženstvím. A to jak jsou tyto pojmy chápány na Západě, nutně neznamená, že je Ruský národ musí přijímat ve stejné podobě (Kelin 2014). Jako příklad můžeme uvést koncept suverénní demokracie, který byl rozebrán již výše. Přístup ruského režimu v čele s prezidentem Putinem se ale značně proměnil od jeho nástupu v roce 2000 a změnil se tedy i proces legitimizace.

V době, kdy nastoupil Putin do funkce prezidenta, zažívalo Rusko něco, co mnozí ekonomové označovali za ekonomický zázrak. Onen hospodářský zázrak byl způsoben mnoha faktory, například dozvukem reformem ještě z dob Jelcinovy éry. Některé ruské oblasti stačily splatit nedoplatky na mzdách a důchodech. Občané začali pociťovat určitý blahobyt (Nikonov 2000). Putin po svém nástupu vytvořil vertikálu moci a snažil se naplnit svůj slib ruskému lidu, že se země opět

stane světovou velmocí. Putin obnovil staré ideologické stereotypy, že Rusko má pouze dva spojence - námořnictvo a svou armádu. Prezident si byl velmi dobře vědom, že občané toto velmi dobře přijmou. Putin má ale pod kontrolou skoro celý mediální trh, tištěná média a internet nejsou zcela svobodné, existují zákony na jejich omezení, bez souhlasu soudu⁹ (Bašta 2015). Legitimita Putinova režimu byla dlouho založena na pevném ekonomickém řádu a prosperitě země. Pokud bude chtít Putin uspět i v dalších prezidentských volbách v roce 2018, musí si legitimitu udržet. Opírat ji o ekonomickou stabilitu bude ale stále těžší. Ekonomický růst, který země zažívala od roku 1999 do roku 2008, se s největší pravděpodobností již znovu neuskuteční. Tento ekonomický úspěch byl také zapříčiněn globálními ekonomickými úspěchy. Ruská federace jako největší světový producent ropy zbohatla na prodeji fosilních paliv. Díky velkému příjmu z prodeje těchto surovin mohlo Rusko vytvořit tzv. zlatý fond, díky kterému zmírnilo důsledky globální hospodářské krize v roce 2008 (Passel 2012). Surovinové bohatství pomohlo Rusku zmírnit důsledky krize, ale velkým problémem bylo a je nedisfunkční hospodářství. V roce 2014 došlo k výraznému poklesu cen nerostných surovin, téhož roku se západní státy rozhodly uvalit na Ruskou federaci sankce,¹⁰ které reagovaly na anexi Krymu. Tyto okolnosti výrazně poškodily ruskou ekonomiku (Luhn 2015). Prezident je tedy přinucen hledat nové zdroje legitimacy. Jedna z možností je přesměrovat pozornost k zahraničně politickým úspěchům.

⁹ Nový zákon ukládá přísnější pravidla pro veřejné demonstrace, za jejich porušení ukládá velmi vysoké pokuty. Dále tyto soubory zákonů umožňují zakázat a zablokovat do 24 hodin jakýkoliv internetový portál bez rozhodnutí soudu. Tento soubor zákonů porušují mezinárodní právní závazky Ruska chránit svobodu sdružování, projevu a shromažďování a ohroží životaschopnost ruské občanské společnosti (HRW 2013).

¹⁰ V březnu roku 2014 se členské státy Evropské unie, které jsou i členy skupiny G8, rozhodly uvalit na Ruskou federaci sankce, jelikož federace ohrožuje územní celistvost, svrchovanost a nezávislost Ukrajiny. Sankce, které byly na federaci uvaleny, zahrnovaly zmrazení majetku a zákaz cestování 146 významným ruským osobám a zahrnují i 37 subjektů. Dále EU uvalila na Ruskou federaci i sankce hospodářského charakteru. Tyto sankce se zaměřily na finanční sektor, odvětví energetiky a obrany a oblast zboží dvojího užití. Tato opatření se především týkala omezení přístupu na primární a sekundární kapitálové trhy a dotkla se pěti významných ruských finančních institucí. Sankce dále platily i pro tři významné ruské energetické společnosti a tři společnosti působící v oblasti obrany. Dále ukládají Rusku zákaz vývozu a dovozu zbraní, zavádějí zákaz vývozu zboží dvojího užití určeného pro vojenské účely nebo pro vojenské koncové uživatele v Rusku, omezují přístup Ruska k některým citlivým technologiím a službám, jež mohou být využity pro těžbu a průzkum ropy. Uvedená opatření byla zavedena v březnu 2014 a naposledy byla prodloužena do 15. března 2017 (ER 2016).

Existuje několik alternativ, jak legitimitu udržet nebo znovu získat. Huntington uvádí pět možných variant.

- 1) Panství si tuto skutečnost vůbec nepřipouští s nadějí, že se situace nějak vyvine a státník se udrží u moci
- 2) Proti společnosti se vyvine větší represe se snahou potlačení silící opozice a vynutí si poslušnost
- 3) Panství podnikne mezinárodní ozbrojený konflikt, který režimu dodá novou dávku legitimacy (a podpoří nacionalismus, poukáže na vnější ohrožení, či identifikuje jiného viníka zodpovědného za problémy)
- 4) Zavedou některé demokratizační principy, aby uspokojily požadavky obyvatel a tím znovu legitimizovali režim
- 5) Začnou s procesem demokratizace a doufají, že se udrží u moci i v novém prostředí (Huntington cit. dle Balíka-Kubáta 2000: 79-80).

Předpokládám, že právě třetí bod koresponduje s politikou prezidenta Putina, který začíná využívat zahraniční operace, aby odvedl pozornost od domácích problémů a umožnil mu získat novou alternativu, jak udržet legitimitu pro svůj režim.

Za zajímavé považuji zmínit úzké spojení mezi ruskou zahraniční a domácí politikou. Jeden z důvodů, proč se Putin snaží angažovat v akcích, jakými jsou krize na Ukrajině a v Sýrii, je ten, že pouze neodvádí pozornost od domácích problémů, ale stále se snaží udržet status velmoci především před zraky ruského národa (Smith 2016; Wesslau-Wilson 2016). Rusko se již od dob cara Ivana Hrozného snaží v rámci zahraničně politických interakcí získat velmocenský status nebo si ho minimálně udržet a obhájit před svým národem. Tvorba a udržování velmocenského statusu v rámci kroků v zahraniční politice jsou jedním z účinných nástrojů domácí politiky. Velmocenský status a jeho úspěšné prezentování obyvatelstvu zaručují totiž vládě nebo vůdci úspěch na domácí scéně. Ruská federace je mnohonárodnostní stát s důrazem na kolektivní blaho a společné cíle a hodnoty spíše než na individualitu jedince a osobní prospěch.

Proto je apel na národní hrdost zatím velmi snadným a levným prostředkem současného režimu pro udržení se u moci (Leichtová 2010: 18–21).

Můžeme si tedy říci na základě vymezení teorie výše, že panství nemusí nutně využívat všechny prostředky pro vznik legitimacy současně, ale může je na základě změn prostředí a politické situace, ve které se pohybuje, měnit. Udržet legitimitu panství je velkým problémem všech nedemokratických režimů. Většinou se stává, že legitimita postupně upadá z důvodů chybějících mechanismů na její udržování. Dosáhne-li státník svého cíle, zmizí důvody proč vládnout autoritativně, a vládce musí hledat nové zdroje legitimacy a stejně se tak stane, i když cíle nedosáhne (Balík-Kubát 2000:77).

3. Kroky v rámci Putinovy politiky po roce 2000

V této kapitole se zaměříme na první a druhé volební období prezidenta Putina. Hlavním cílem této kapitoly je stručně shrnout prezidentovy kroky, které po svém zvolení zavedl. Budeme se věnovat třem důležitým oblastem, kterých se reformní opatření nejvýrazněji dotkla. Tedy změnám, které se týkaly domácí politiky, zahraničních cílů a ekonomických reforem. Tuto kapitolu jsme zařadili do práce, abychom mohli poukázat na čerpání zdrojů legitimacy po roce 2000, kdy se stal prezidentem právě Vladimír Putin. Pokusíme se ukázat, jak se tyto zdroje vytvářely, a o jaké změny a kroky se opíraly.

3.1. Vývoj hospodářství po rozpadu SSSR

System Sovětského svazu nebyl postaven pouze na společné ideji marxismu a leninismu a víře, že jen společně můžeme vybudovat blahobyť. Sovětský svaz byl také produktem průmyslového věku. Tento systém přispěl ještě k většímu posílení role státních institucí, kontroly majetku nerostného bohatství a ovládnutí společnosti. Svým způsobem ale vyřešil mnoho problémů, které Rusko po pádu carského režimu trápily, zvýšila se produktivita práce, zajistily se základní potřeby pro skoro všechny obyvatele a objevila se urbanizace a industrializace. Občané zemí sovětského svazu získali jistoty, které jim carský

režim neposkytl (Åslund 1999: 4-7). Tuhost politického a ekonomického systému sovětského svazu ale nebyla schopna reagovat na nové výzvy a změny s přicházející globalizací. Západní státy přijímaly nové výzvy a snažily o inovace a udržení tempa s probíhajícími změnami mezinárodního systému. Neschopnost transformace Sovětského svazu vedla k vážné systémové krizi, která měla za následek její kolaps a následný rozpad. Můžeme zde zmínit tři nejdůležitější rysy systému, které k tomuto rozpadu přispěly. První je institucionální tuhost systému, který se zaměřoval na zavádění centrálních postupů a soustředil se především na kvantitativní stránku věci. Tento systém nebyl schopen reagovat na individuální a specifické výzvy a úkoly, které přicházely z venku i zevnitř systému. Sovětský systém sice přinesl sociální stabilitu, jistotu zaměstnání a industrializace, vše ale na úkor občanských svobod a včasného reagování na nové výzvy (Cooper 2009: 2-3).

Po rozpadu Sovětského svazu stál ruský režim před novou výzvou, bylo zapotřebí vytvořit základní politické instituce, vytvořit nový ekonomický řád, obnovit občanskou společnost a zavést demokratické prvky do systému, který po více než 60 let ovládala jedna strana (Aven 2013). Nejhorší však bylo, že se v Rusku zhroutila instituce státní moci, prvním úkolem proto bylo obnovit orgány, bez nichž nemůže fungovat žádná země. První reforma systému se soustředila především na vytvoření základních institucí, demokracie, trhu a udržení stability makroekonomické i politické. Tyto reformy byly dokončeny v roce 1999, kdy ruská federace zaznamenala výraznější ekonomický růst (Åslund 2008). Vladimír Putin po svém nástupu do úřadu prezidenta začal s druhou etapou reformy. Jeho administrativa si kladla za hlavní cíle obnovení politické a ekonomické stability v zemi. Hlavním úkolem bylo vytvoření jednotného fungujícího hospodářského prostoru a odpoutání se od závislosti na soukromých vlivných zájmových skupinách (McFaul 2000). Zásadní reformy probíhaly mezi lety 2000 a 2003, v tomto období bylo dosaženo makroekonomické stability, která umožnila zahájit reformy politických a

ekonomických institucí Primárním cílem těchto kroků bylo dokončit stabilizaci politických institucí a přijetí nové hospodářské legislativy (Luhn 2015).

3.2. Ekonomická situace v letech 2000 – 2008

Vladimír Putin po svém nástupu do prezidentského křesla v roce 2000 zahajuje druhou etapu generaci ekonomických reforem, které byly ale již formulovány v letech 1996 a 1997. V době kdy se ujal prezidentského úřadu, měl nadpoloviční podporu v parlamentu, a díky tomu mohl vydávat zákony, které byly následně schváleny. Této podpory se bývalému prezidentovi nedostalo. První tři roky prezidenta ve funkci byly charakterizovány pomocí nových ekonomických reforem. Nejzásadnější změnou prošel daňový systém, progresivní daň z příjmu, která byla 30% a byla nahrazena rovnou daní z příjmu, která tvořila 13 %. Daň ze zisku právnických osob byla snížena z 35 % na 24 %. Další důležitou změnou bylo, že většina nákladů se stala odečitatelná a byly zajištěné stejné podmínky pro všechny podniky. Mezi další sociálně ekonomické kroky patřilo zvýšení sociálních příspěvků a růst průměrné mzdy skoro až o 26 %. Ruská federace zaznamenala v letech 1999 až 2000 výrazný ekonomický růst, HDP v tomto období vzrostlo až o 6,9 %, což bylo v silném kontrastu s roky minulými, kdy ruská ekonomika zaznamenávala průměrný roční pokles až o 7 %. Růst nezaznamenal v tomto období pouze HDP, ale i mzdová politika, která vykazuje meziroční růst o 10,5 % (Cooper 2009: 5-7).

Od roku 2000 do roku 2008 se až dvojnásobně zvýšily reálné příjmy Ruské federace, snížil se počet obyvatel, kteří žijí pod hranicí chudoby z téměř 30 % na 14 %. Průměrná mzda se zvedla skoro trojnásobně a rostla rychleji než inflace. Ekonomický hospodářský růst byl skoro až neskutečný, HDP se zvýšilo až o 70 %, průmysl zaznamenal růst 75 % a Ruská federace si znovuzískala místo mezi 10 nejvýznamnějšími ekonomikami světa. Země se stala energetickou supervelmocí. Stát opět začal ovládat těžbu strategických surovin a jejich distribuci. Obnovená státní kontrola nad strategickými surovinami se stala hlavním bodem Putinovy doktríny, stát se měl stát jediným suverénním politickým a ekonomickým

aktérem. Klíčem k převzetí moci se stala kontrola nad těžbou a distribucí nerostných surovin (Aron 2013).

Putin byl totiž už před svým zvolením přesvědčen o důležitosti těchto strategických surovin pro ruský stát, věřil, že restrukturalizace národního hospodářství závisí na těžbě a distribuci těchto surovin. Kontrola tohoto odvětví se pro Putina stala hlavním cílem po jeho nástupu, protože zde spatřoval budoucí ekonomický růst. Kreml přebírá kontrolu na Gazpromem a firma Rosněft je největší státem kontrolovanou ropnou společností v Rusku. Díky těmto zásahům dochází k efektivní správě příjmů z ropy. V roce 2004 je založen stabilizační fond,¹¹ který měl sloužit jako záchranný padák pro horší časy. Díky těmto pozitivním hospodářským trendům vzrostla soukromá spotřeba, která měla pozitivní vliv na životní úroveň (Åslund 2008). Výrazná stabilizace a růst ekonomického profilu země a životní úrovně obyvatel měly důležitý vliv na růst popularity prezidenta Putina již na začátku jeho prvního funkčního období. Putin začal stále více využívat příjmy z těžby nerostných surovin na posílení svého režimu (Aron 2013).

Období vlády prezidenta Putina ale nebylo pouze ve znamení pozitivních ekonomických jevů, musel se potýkat i s řadou problémů. Stát trápila vysoká inflace, vládě se nepodařilo regulovat růst cen. Inflace velmi vzrostla v roce 2007 a tento trend trval až do roku 2008. Vláda se zavázala, že bude pracovat na snížení inflace, žádné pevné opatření ale nepřijala. Rusko je stále závislé na dovozu základních potravin, u některých druhů je to více než 40 %. Federace je největším dovozcem drůbežího masa, másla a jablek. Růst zemědělské produkce po roce 2000 ale nedokáže uspokojit spotřebu většiny obyvatelstva (Luhn 2015). Jediné, co se podařilo, bylo zmrazení cen základních potravin, což bylo odborníky označované za populistický krok ze strany Kremlu. I přesto, že po nástupu Putina

¹¹ Ruský Stabilizační fond byl zřízen dne 1. ledna 2004 a stal se součástí federálního rozpočtu. Fond má za cíl vytvořit vyvážený federální rozpočet, pokud dojde k poklesu cen ropy. Fond má přispívat ke stabilitě ekonomického rozvoje a je to jeden z hlavních nástrojů vazeb přebytečné likvidity, snížení inflace a má za úkol snížit závislost národního hospodářství na nepříznivých výkyvech v příjmech z vývozu surovin. Fond hromadí výnosy z vývozních cel ropy a daň z těžby nerostných (MFRF 2004).

k moci docházelo k pozitivnímu růstu ekonomiky, žije stále více než 10 % obyvatel pod hranicí chudoby. A stále existuje velká propast mezi chudými a bohatými obyvateli země. V Rusku nebyla stále vytvořena střední třída obyvatel, jako je tomu například v západní Evropě (Cooper 2009).

Podle politologa Sergeje Rogova můžeme hledat důvody Putinovy popularity ne v jeho charismatickém vystupování, ale spíše v systému, který po svém nástupu nastolil. Prezident začal cílit na potřeby populace, upevnil státní instituce, zavedl kontrolní orgány a manipuluje s politikou, právním systémem a sociálními institucemi. Podle Rogova je klíčem ke stabilitě režimu a Putinově „supermajoritě“ kombinace ekonomických a mobilizačních faktorů. Tato kombinace funguje společně, ekonomický růst je odvozen od obnovy ruských hodnot a dobré distribuce národního bohatství. Osoba prezidenta je vnímána jako zachránce a ochránce ruského národa. Příklady můžeme uvést na válce v Čečensku, boji proti oligarchům či válce v Gruzii. To, že Putin využívá těchto osvědčených metod i ve svém třetím volebním období jako je například anexe Krymu, jeho popularita opět narůstá (Rogov 2015: 3-4).

Politický sociolog Seymour Lipset zastával názor, že ruský režim je dlouhodobě neudržitelný. Rusko je velmi bohatá země, která nemůže fungovat bez systému brzd a protivah. Pokud se její ekonomický systém bude vyvíjet a modernizovat, dostane se brzo do rozporu s politickým systémem, který je velmi rigidní. Tento model se znovu objevil za prezidenta Vladimira Putina. Problémem tohoto systému je, že není schopný efektivně zvládat krizové situace. Skoro veškerá moc je koncentrována do rukou prezidenta, i z tohoto důvodu může být tento režim jen stěží stabilní (Lipset cit. dle Åslundera 2008). Úspěchy na začátku vládnutí prezidenta Putina musíme ale uvést do kontextu událostí, které se staly ještě před jeho nástupem nebo těsně po něm. Vladimír Putin byl svým způsobem v pravý čas na správném místě. Velmi mu pomohla i podpora bývalého prezidenta Borise Jelcina, který ho v roce 1999 jmenoval premiérem, a fakt, že se po Jelcinově demisi stal zastupujícím prezidentem, a to brzy po ruské transformaci

na tržní hospodářství. Již na konci roku 1999 dosáhla totiž ruská ekonomika růstu 6,4 % (McFaul 2000).

3.3. Putinovy kroky v rámci v letech 2000-2008

Změnu ruského politického diskurzu jsme mohli pozorovat již v období, kdy Putin zastával pozici premiéra země. Již v tomto období definoval cíle ruské politiky, které pak praktikoval po svém zvolení do funkce prezidenta. Mezi těmito prioritami bylo posílení moci státu a její centralizace. Po nástupu do funkce prezidenta provedl mnoho změn, které zásadně ovlivnily ruský politický systém. Mezi ty nejzásadnější patřila centralizace země ve vztahu k federaci a boji proti oligarchům (Leichtová 2010: 85-90).

V květnu 2000 vydává nový prezident dekret, který rozděluje zemi na 89 administrativních celků a 7 federálních okruhů, které jsou pod správou zástupců jmenovaných prezidentem,¹² což velmi usnadnilo správu takto velké země. Ruské regiony v 90. letech využily slabou pozici prezidenta a v některých rozhodnutích usilovaly o autonomii, což vedlo i k neefektivnímu výběru daní (Koehn 2009). Tímto krokem začal Putin budovat politiku tzv. vertikály moci, tento princip vládnutí měl v zemi zajistit stabilní vnitropolitickou situaci. Tato vertikála moci měla změnit nastavení systému, který byl za vlády prezidenta Jelcina asymetrický (Sakwa 2008: 42-43). Za každým federálním okruhem stojí správce, který je přímo zodpovědný hlavě státu a má určité pravomoci vůči regionálním vůdcům. Prezident tyto správce jmenuje a může je také kdykoliv odvolat, jejich autorita je

¹² V roce 2004 ruší Putin volbu republikových a oblastních správců, tzv. gubernátoři jsou nyní navrhováni přímo prezidentem a schvalování místním parlamentem. Federální okruhy Ruska byly stanoveny v souladu s vyhláškou 849 prezidentem V. Putinem. Federální okruh Ruska není předmětem federace nebo jakékoliv součásti ústavního administrativně-územního členění Ruské federace. Zplnomocněný zástupce RF prezidenta ve federálním okrese nemá žádné ústavní pravomoci, je pouze zástupcem předsedy a členů prezidentské administrativy. Vyhláškou prezidenta Dmitrije Medveděva ze dne 19. ledna 2010 byl počet federálních okruhů o jeden rozšířen. Vyhláška vytvořila nový Severokavkazský federální okruh. V roce 2014 prezident Putin vydal dekret o ustanovení nového federálního okruhu, kterým se stal Krym (Krymský federální okruh), tento okruh je zahrnut v rámci Ruské federace a stal se devátým federálním okruhem (Megabook 2016).

tedy dána přímo od prezidenta, čímž si prezident zajišťuje jejich loajalitu (Putin 2000).

Rok 1990 byl prvním rokem větších politických a ekonomických ruských reforem, tyto reformy prováděli především poradci prezidenta Jelcina. Hlavními autory reformního procesu byli Jegor Gajdar a Anatolij Čubaj, kteří měli obavy, že ruské obyvatelstvo by tyto změny nemuselo kladně přijmout. Z těchto důvodů se rozhodli pro privatizaci státních podniků a ruských zdrojů za velmi malou cenu. Díky těmto podmínkám přišlo několik desítek ruských osob k velkému bohatství a i k výraznému politickému vlivu. Reformy, které byly v devadesátých letech zaváděny, zlepšily ekonomickou situaci v zemi, ale také vytvořily velkou společenskou nerovnost. Ekonomické reformy a privatizace měly za následek, že v Rusku vznikla poměrně malá skupina, která z těchto změn těžila a získala obrovský kapitál a později i politický vliv. Hospodářská a politická moc jsou v Rusku velmi úzce propojeny. V Sovětském svazu byla velmi rozšířena korupce, jejíž pozůstatek přetrval. Sovětská elita spolupracovala s vládou s výměnnou za výhody pro jejich působení. Sovětská elita měla velmi silný vliv, který přetrval i po rozpadu svazu, a využila privatizaci jako způsob udržení moci a legitimacy. Oligarchové byli obviňováni z mnoha problémů, které trápily ruskou společnost. Ve skutečnosti tomu tak úplně nebylo, jejich společnosti však byly zodpovědné za ekonomický růst v druhé polovině devadesátých let (Aven 2013).

Za oligarchy jsou v Rusku nazývány osoby, které se nespokojily se svojí pozicí ve světě byznysu, ale chtěly se podílet i na tvorbě politické scény. Oligarchové byli úzce napojeni na tzv. Rodinu¹³ kolem prezidenta Jelcina, díky těmto vztahům měli vliv i na tvorbu legislativních a normativních procesů. V roce 2000, kdy nastoupil do prezidentského křesla Vladimír Putin, si určil za cíl omezit vliv oligarchů na ruskou ekonomiku a politiku. Prezident proti těmto skupinám

¹³ Rodina byla skupina osob okolo prezidenta Jelcina, jejímiž členy byli skuteční příbuzní prezidenta, například jeho dcera Tatiana Djačenko, i prezidentovi přátelé a poradci (V. Jumašev a A. Vološin). Rodinu tvořili i zástupci ze sféry byznysu Boris Berezovskij a Roman Abramovič a z řad úředníků a tajných služeb, jejímž zástupcem byl V. Putin. Tato skupina fungovala jako spojnice mezi prezidentem a okolím (Steele 2007).

nemohl hned ze začátku podniknout radikální opatření, to by totiž velice silně narušilo politickou scénu a destabilizovalo ekonomiku (Steele 2007).

Z těchto důvodů se Kreml rozhodl, že privatizované podniky musí plnit své závazky vůči státu a svým zaměstnancům. Majitelé podniků byli najednou pod drobnohledem státní kontroly, museli začít poctivě platit daně, zvyšovat mzdy svým zaměstnancům, pomáhat sociálnímu rozvoji regionů a především přestat být aktivní na politické scéně. Jen velmi málo z těchto nařízení ale oligarchové respektovali a dále pokračovali ve svých zavedených praktikách (Primakov 2010: 75-76). Prezident boj proti oligarchům nevzdal, stát začal prošetřovat vedení podniků a jejich fungování a do roku 2003 bylo odříznuto skoro celé vlivné oligarchické jádro. Tato snaha se také setkala s velkou podporou ruských obyvatel. Kreml díky tomu dosáhl i posílení svého vlivu ve strategických oblastech (The Guardian 2015).

Za nejzásadnější kroky můžeme označit ovládnutí ropné společnosti Jukos a Sibněft'. Nejznámější ruský oligarcha Michail Chodorkovský ze společnosti Jukos a Boris Berezovský ze společnosti Jukos byli pod zvyšujícím se tlakem ze strany státu donuceni uvést své společnosti do konkurzního řízení, kde je nakonec odkoupily státní společnosti. Tímto procesem se firmy Gazprom a Rosněft staly hlavními hráči v ruském energetickém průmyslu a důsledkem těchto změn pak výnosy z těchto podniků proudily do státního rozpočtu (Leichtová 2010: 95-96).

3.4. Proměny mediální scény po roce 2000

Ruští oligarchové výrazně ovládali i mediální instituce, jelikož si byli velmi dobře vědomi důležitého vlivu médií na veřejné mínění. Jejich hlavní zájmy nebyly ekonomické, nýbrž politické (Dvořák 2010). Díky ekonomické a politické nestabilitě využili oligarchické skupiny příležitost k ovládnutí mediálního trhu, přes které se snažili prosazovat své ekonomické a politické zájmy. V roce 1996 výrazně přispěli k mediální lobby za znovuzvolení tehdejšího ruského prezidenta B. Jelcina. Oligarchové se totiž obávali, aby s prezidentem neztratili i svůj vliv. Vítězství, kterého oligarchové mediální kampani dosáhli, ale netrvalo tak dlouho,

jak čekali (Grey 2000). Platilo to především pro ty, jejichž vztahy byly velmi blízce navázány s Jelcinem a s členy jeho rodiny (White – McAlister 2006: 215–220). Po nástupu Vladimíra Putina do křesla prezidenta začal sílit tlak na média. Objevila se cenzura kolem čečenského konfliktu. Kreml začal s novým dotačním programem na podporu regionálních sdělovacích prostředků, na oplátku očekával podporu vládní politiky (McFaul 2000).

V roce 2000 přijal prezident nový zákon o převedení kontroly státních dotací pro regionální noviny. Zákon se dotkl až dvou tisíc dotovaných titulů a Kreml začal působit jako další kontrolní vládní mechanismus. Jelikož předplatné a inzerce tvořily pouze zlomek zisků novin, omezení dotací by bylo pro média existenční hrozbou. Kontrola dotací se stala klíčovým nástrojem pro ovlivňování mediálního obsahu. Stát má pravomoc na vydávání a odvolávání tiskových licencí, tímto mechanismem může značně omezovat svobodu médií a regulovat jejich trh. Před rokem 2000 měly pouze tři televizní kanály (ORT, RTR a NTV) celostátní pokrytí. Zprostředkovatelem Prvního kanálu byla společnost Ostankino, která vznikla přeměnou Gostelradia a je vlastněna státem. ORT je akciová společnost uzavřeného typu, v níž vlastní 51 % akcií stát prostřednictvím nejrůznějších organizací a 49 % různé soukromé společnosti (Logovaz, Gazprom, Aeroflot) (Supjeva 2009).

ORT byla po svém založení několikrát ohrožena, protože Duma a Rada se pokoušely zrušit výnos prezidenta Jelcina o vzniku ORT. Jelcin ale rozhodnutí vždy vetoval. Jedním z lidí, kteří v ORT působili, byl Boris Berezovskij. Putin po svém nástupu označil tyto mediální koncerny za „klany“ především kvůli jejich schopnosti spojit se za jediným účelem, tím byla podpora Borise Jelcina v prezidentských volbách v roce 1996 (Dvořák 2010). Mediální magnáti byli v této době úzce propojeni s Kremlem a televizní kanály jim sloužily jako primární nástroj pro získání a udržení politické moci. Potom, co byl umístěn do vazby další vlivný ruský miliardář Boris Berezovský, který vlastnil ruskou televizní stanicí ORT, získal Putin kontrolu i nad tímto kanálem (Cobain-Townsend etd. 2013).

Tři nejdůležitější televizní kanály se ocitly pod plnou kontrolou Kremle, nezávislé mediální instituce se najednou vyskytovaly pouze na regionální úrovni. Jedním z hlavních rysů demokratického režimu je svoboda projevu, který bývá většinou šířen prostřednictvím sdělovacích prostředků. Jakmile se mediální obsah dostane pod vládní kontrolu, systém se sám stává diskutabilní. Putinova kontrola nad médii, zejména nad televizními kanály, vyvolává diskuzi o povaze ruského politického režimu. Prezident má obrovskou moc nad sdělovanými informacemi. V Ruské federaci více než 85 % občanů čerpá informace pomocí státních kanálů, jelikož televizní sdělení je pro ně velmi snadno zpracovatelné a je i jistým zdrojem zábavy. Všechny tyto rysy umožňují státu, aby se média stala jeho mocným nástrojem k ovlivňování obyvatel (Amnesty International 2016). Koncept informační bezpečnosti, kterou v roce 2000 přijal prezident, zastává názor, že televize, masová média a internet jsou cesty ohrožující ruskou bezpečnost, a proto musí být pod kontrolou státu. Dokument vyzývá Federální bezpečnostní služby k monitorování, kontrole a registraci všech webových stránek a národních televizních kanálů (Cohen 2001).

3.5. Proměny zahraniční politiky po roce 2000

Zahraničně-politické postupy Ruské federace tvoří Koncepce, jednu z nich zformuloval Vladimír Putin po svém nástupu do úřadu prezidenta. První koncepce z roku 2000 stanovuje za hlavní cíl zahraničních aktivit posilování suverenity, teritoriální celistvosti a role v mezinárodní politice. Tyto cíle odpovídají zájmům Ruské federace jako velmoci. Ruská federace musí těžit ze svých ekonomických, intelektuálních, politických a strategických schopností a má se stát jedním z pilířů pro utváření stabilní a spravedlivé dělby moci ve světovém uspořádání (Koncepce zahraniční politiky 2000: 110). Ruský pragmatismus a snaha o udržení ruského národního zájmu se staly klíčovou zásadou nové koncepce zahraniční politiky. Někteří analytici vidí v agresivnějším projevu Putinovy zahraniční politiky využití ruského vlastenectví pro získání domácí podpory. Putin sjednocuje národ tím, že podporuje možnost trvalé vnější hrozby (CIDOB 2010: 224-225).

Dalším klíčovým zájmem Ruské federace je posílení tuzemských ekonomických zájmů prostřednictvím angažmá v mezinárodním ekonomickém systému (Putin 2006). Rusko zaujímá jedinečné geopolitické postavení, to má vliv na mnoho strategických oblastí na východní polokouli včetně západní Evropy a na území bohatá na ropu na Středním východě. V zahraniční prezentuje prezident svoje zájmy tak, aby přilákal zahraniční investory, v domácí politice se spíše snaží o posílení rozhodovací a kontrolní role státu (Cohen 2001).

Rusko samo sebe definuje jako velmoc, která má velmi silný potenciál k prosazování svého vlivu v mezinárodní politice. Proto by se měla snažit udržovat a rozvíjet intenzivní vztahy s dalšími mocnými státy světa, a tím způsobem i zásadně ovlivňovat formování nově nastavené světové politiky (Konceptce zahraniční politiky 2000 2002: 113). Rusko by mělo usilovat o silnější postavení a trvalejší spolupráci s Evropou. Na začátku svého funkčního období se snažil připojit k Evropské bezpečnostní a obranné politice (EBOP) a participovat na společných vojenských strukturách v rámci Evropské unie (EU). Tyto kroky by měly vyvážit americký vliv v Evropě, který je zde vnášen prostřednictvím Severoatlantické aliance (Cohen 2001). Putin preferuje bilaterální nastavení spolupráce před multilaterálním partnerstvím. Multilaterální spolupráci je myšlena především kooperace s NATO a EU. Putin se snaží nastavit spíše bilaterální přátelství s jednotlivými členskými státy. Co dále v ruské politice přetrvává, a nejspíš jen tak nevymizí, je ideje Ruska jako velmoci. Rusko by mělo spíše udržovat mocenský status a vyrovnat se ostatním, než být revizionistickou velmocí. Tento přístup se zakládal i na požadavku mocenského uznání statusu Ruské federace ostatními významnými aktéry mezinárodních vztahů (Putin 2006).

Putin zastává názor, že USA těží ze své dominantní pozice ve světovém ekonomickém systému. Dle jeho názoru výrazná pozice USA v mezinárodním systému ohrožuje vývoj v mezinárodním systému. Rusko se proto musí snažit o budování multipolárního systému mezinárodních vztahů, jelikož systém je nastaven unipolárně, kde tím dominantním pólem jsou právě USA. Na začátku

roku 2000 byla naděje pro existenci americko-ruské spolupráce. Z počátku vše vypadalo, že rozpory, které panovaly mezi prezidenty Jelcinem a Clintonem, by mohly být překonány. Prezident Putin byl z počátku nakloněn k budování pevnějších vazeb se Spojenými státy (Leichtoví 2010:91-92).

Tato snaha ale opadla již v druhé polovině roku 2000, Moskva byla zklamána politikou Bushovo administrativy a jeho neochotou řešit s Putinem mezinárodní otázky. Ruské veřejné mínění navíc začalo zastávat negativní postoj vůči americké zahraniční politice a Severoatlantické alianci¹⁴ (Cohen 2001). První příležitost, jak prohloubit spolupráci s USA, přišla v roce 2001. Po teroristických útocích z 11. září vyjádřil Putin svou ochotu zapojit se do "války proti terorismu", kterou vyhlásily Spojené státy. Zdálo se, že protiteroristická strategie by mohla být dobrou příležitostí pro rozšíření spolupráce mezi Ruskem a Spojenými státy (Leichtová 2000: 101).

Rusko podporovalo operaci NATO v Afghánistánu především v oblasti odzbrojení. Během summitu USA - Rusko v květnu 2002 v Moskvě prezident obou zemí Vladimir Putin a George Bush podepsali smlouvu o omezení strategických útočných zbraní a zavázali snížit svůj jaderný arzenál o dvě třetiny. O měsíc později ale ustoupil Washington od smlouvy, která zajišťovala protiraketovou obranu z roku 1972. Prezident Bush měl obavy, že smlouva poškozují americkou ochranu před teroristickými a raketovými útoky z „darebátských států.“ Ruská federace si tento krok vyložila jako záměr USA budovat vojenskou převahu na úkor jiných států a reagovala snížením jaderných zbraní v rámci smlouvy START II. V otázce útoku na Irák řešilo Rusko dilema, zda se přidat na stranu USA anebo podpořit Evropu, která tento krok neschvalovala. Putin se po návštěvě Paříže v roce 2003 rozhodl podpořit Francii a prezidenta Chiraca a zablokovat americký návrh nové rezoluce v Radě OSN (CIDOB 2010).

¹⁴ Průzkum ruského veřejného mínění veřejného mínění ukazuje, prokázal, že postoj vůči USA je velmi negativní. V prosinci roku 1998 67% dotázaných respondentů charakterizovalo svůj postoj k USA, jako pozitivní. O rok později, kdy došlo k bombardování Srbska jednotkami NATO, klesla ruská důvěra vůči USA o jednu třetinu. Od roku 2014 především po uvalení amerických sankcí je důvěra vůči USA v Rusku okolo 20%.

V období od roku 2003 do roku 2008 znamenáváme další posun v ruské zahraniční politice a spolupráce s USA, což je především dáno růstem ruského sebevědomí, které bylo posíleno ekonomickým růstem. V roce 2006 Rusko také splatilo své dluhy vůči Pařížskému klubu a ukončila z části své dluhové povinnosti, čímž opět vzrostla její politická suverenita (Kuchins-Zevelev 2012: 124-125).

Další prioritou v Konceptci 2000 je prostor Společenství nezávislých států a jeho vzájemné vztahy s Ruskou federací. Členské země SNS jsou zásadními aktéry pro zajištění ruské bezpečnosti. Cílem ruské politiky vůči těmto zemím je především posílení vztahů v rámci Celní unie a organizace Smlouvy o kolektivní bezpečnosti. Stěžejním úkolem Ruské federace v regionu bývalého SSSR je ukončení některých přetrvávajících konfliktů a snaha o obnovu ekonomické spolupráce. Hlavním cílem Ruska by mělo být především vybudování zóny volného obchodu, zaručit si vzájemně výhodný status v rámci prostoru Kaspického moře a snažit se i o kulturní diplomacii se státy SNS. Rusko má být v tomto prostoru garantem takového partnerství, které bude směřovat k účinnému prohlubování spolupráce mezi oběma stranami (Konceptce zahraniční politiky 2000: 116-117).

Pro udržení této pozice a zachování vlastní suverenity a bezpečnosti je důležité rozvíjení těsnějších vztahů se západními ekonomickými subjekty i institucemi. Posledním důležitým elementem je uvedení vzájemných vztahů Ruské federace se Západem do „statu quo“. Normalizace vztahů má mít tu podobu, že Rusko bude uznáno za „normální velmoc“ se státním zřízením suverénní diplomacie, čímž upevní svoji autonomii ve vnitřním fungování země i ve své zahraniční politice. Díky tomuto uznání bude pak mít Ruská federace přirozený nárok na obranu svých vlastních zájmů v mezinárodní politice (Eichler – Tichý 2013: 151 -152).

V roce 2008 začíná ruská zahraniční politika pociťovat změny, které se odehrávaly na mezinárodní scéně. Globální ekonomická krize měla vliv i na rovnováhu rozložení sil v mezinárodní politice (World Bank 2008). Válka v Gruzii a globální finanční krize měly dopad i na ruskou politiku. Válka v Gruzii způsobila na mezinárodní scéně šok, globální ekonomická krize měla však mnohem hlubší dopad, než se myslelo (CIDOB 2010: 225-227). Začala se proměňovat rovnováha sil, po deseti letech, kdy Ruská federace ekonomicky vzkvétala, byl její růst vystaven silnými změnám z vnějších sfér, zejména poklesu cen nerostných surovin. Ruská zahraniční i domácí politika musely projít proměnou (Medvědév 2016).

Pokud bychom měli shrnout zdroje zisku legitimacy v prvních dvou prezidentských obdobích, můžeme konstatovat, že Putin opírá svou popularitu o ekonomický růst země, politickou stabilitu, kontrolu informací a vymezení vůči Západu. Putin začal obyvatelům zaručovat sociální jistoty a pokoj, který jim v devadesátých letech scházel. Putin usiluje o multipolárnost světa v rámci mezinárodních vztahů, prezident tvrdí, že svět je založen na multipolárnosti, kdy dominantní pól tvoří Spojené státy americké.

Tento „hospodářský zázrak“ v některých částech Ruské federace byl způsoben tím, že některé oblasti už stačily splatit nedoplatky na mzdách a důchodech. Zafungoval zde demokratický „pocit blaha“. Putin totiž dal Rusku něco, co za celou dobu své existence nepoznalo: občané jsou spokojenější s hospodářským výkonem vlády ne díky propagandě, ale proto, že jejich životní úroveň se viditelně pozdvihla.

4. Ukrajinská krize

Tuto kapitolu již řadíme do analytické části práce. Zaměříme se tedy na analýzu konfliktu na Ukrajině. Na začátku kapitoly stručně zmíníme důvody a vývoj konfliktu od února 2014 do srpna 2016. Soustředíme se především na zásadní události, které měly vliv na průběh tohoto konfliktu a na domácí a zahraniční politiku Ruské federace. Tato kapitola nám slouží pro určení faktorů

a informací, které pak budeme sledovat v oficiálních prohlášeních Kremlu a ve státní televizi Pervyj kanal.

4.1. Počátky ukrajinské krize

Na konci roku 2013 ukrajinský prezident Janukovyč stál před rozhodnutím, jakým směrem se bude jeho země ubírat v rámci zahraničně politické orientace. Ukrajina byla ve velmi špatném ekonomickém stavu. Jelikož země stojí mezi dvěma světy, ruským a evropským, musela si vybrat partnera, který jí pomůže situaci zlepšit. Prezident v této době měl dvě možnosti, přidat se na stranu EU a posílit integraci s Unií nebo přijmout půjčku od Ruské federace v hodnotě 15 milionů dolarů (Wang 2015). Tímto krokem prezident posunul svoji zemi směrem k euroasijskému svazu, který je tvořen Běloruskem, Kazachstánem a Ruskem (McMahon 2014). Ukrajinská krize začala neočekávaným odmítnutím ukrajinsko-evropské asociační dohody tehdejším ukrajinským prezidentem Viktorem Janukovyčem. Reakcí na odmítnutí byla série pokojných protestů Euromajdan, kterou 22. ledna 2014 ukončil tvrdý zásah ozbrojených složek. Při zásahu zemřelo asi 80 až 100 lidí a vznikl silný mezinárodní tlak na Viktora Janukovyče, aby upustil od násilí a začal vyjednávat (Yugas 2016). Po vyjednávání se vlády ujali zástupci Euromajdanu a Janukovyč uprchl do ruského exilu. Podle dohod měl zůstat prezidentem až do prosince 2014, to ale zástupci Euromajdanu neakceptovali a zvolili nového prozatímního prezidenta Oleksandra Turčynova (Amadeo 2016).

Na Euromajdanu menšinově protestovali také zástupci ukrajinských nacionalistických stran Svoboda a Pravý sektor. Ruská reprezentace to však zobecnila na všechny demonstranty a prohlásilo Euromajdan za fašistický. A svůj postoj odůvodnila tím, že ruská menšina na Ukrajině je v nebezpečí, především na Krymu. Tamní proruští povstalci obsadili úřady a dosadili své úředníky. Začala krymská krize, na poloostrově se objevila armáda v neoznačených uniformách, která se vydávala za krymskou domobranu. Postupně začala obsazovat ukrajinské základny. Později se potvrdilo obvinění, že se jednalo o ruské vojáky

a občany (Walker 2016). Parlament postupně začal za silné propagandy připravovat referendum o připojení Krymu k Ruské Federaci, po jehož jednoznačném výsledku došlo k vyhlášení nezávislosti na Ukrajině. Rusko okamžitě uznalo Krym za součást svého území, a to navzdory silným mezinárodním protestům. Po převratu a následném odtržení Krymu protesty zesílily v Doněcké, Charkovské a Luhanské oblasti, v těchto oblastech žije výrazná ruská menšina. V Doněcku obsadili ruští separatisté radnici a vyhlásili Doněckou lidovou republiku. Podobná situace nastala v dubnu v Luhansku, kde vyhlásili separatisté nezávislou Luhanskou parlamentní republiku. V průběhu Velikonočních svátků v roce 2014 ukrajinská vláda dočasně zastavila své aktivity proti separatistům. Toto dočasné příměří bylo po Velikonocích formálně ukončeno s tím, že podle vicepremiéra Vitalije Jarema budou v blízké budoucnosti podniknuty odpovídající kroky, Sergej Lavrov ale varoval Kyjev sdělením, že v případě ohrožení ruských občanů bude Rusko reagovat stejně jako v případě války s Gruzii o Jižní Osetii (Alison 2014;Wesslau-Wilson 2016).

Separatisté v Luhansku požadují záruku amnestie, vypsání referenda o sebeurčení a zavedení ruštiny jako státního jazyka (BBC 2014a). Generální tajemník OSN Pan Ki-mun označil volby, které se konaly 2. listopadu v jednostranně vyhlášených lidových republikách - Doněcké a Luhanské - za politováníhodný a kontraproduktivní vývoj událostí. Po uvalení amerických a evropských sankcí v půlce roku 2014 vystoupil na zvláštním zasedání stálé rady OBSE, vyzval také všechny strany, aby okamžitě podpořily implementaci minských dohod, aby mohl být nastolen mír a stabilita na celé Ukrajině. Podle jeho slov je konflikt nejen příčinou toho, že umírají lidé na zemi i ve vzduchu, přináší s sebou i riziko pro naši kolektivní možnost řešit globální problémy (UN 2014). Na začátku listopadu pak proběhly ve výše zmíněných separatistických republikách volby, ukrajinský prezident Petro Porošenko prohlásil, že volby v neuznaných lidových republikách - Doněcké a Luhanské hrubě porušují minské dohody o urovnání konfliktu na jihovýchodě země. Podle Porošenkových slov

Kyjev neuznává výsledky hlasování. Zdůraznil, že už teď přední světové země a mezinárodní organizace tyto volby odsoudily (Hlas Ruska 2014).

4.2. Reakce USA

Na začátku roku 2014 se USA a Rusko shodly, že je důležité ukrajinskou krizi řešit diplomatickou cestou. Podle agentury Reuters se dohodly, že Moskva a Washington budou na překonání krize spolupracovat s ukrajinskou vládou. Obě strany ale stále trvaly na svých rozdílných postojích ohledně Ukrajiny. Ruský ministr zahraničí Lavrov zopakoval požadavek, aby se Ukrajina stala neutrální federací, která by zaručovala jednotlivým oblastem autonomii. Ukrajina podle něj nemůže fungovat jako „jednotný stát“ ale musí být federací regionů, které si zvolí vlastní ekonomický model, jazyk a náboženství. Americký ministr zahraničí John Kerry zdůraznil, že o ruském návrhu federalizace musí rozhodnout Ukrajina: „Není na nás dělat nějaké rozhodnutí či dohodu ohledně federalizace. To je na Ukrajině.“ Kyjev federalizaci odmítá (Anishckuk-Wroughton 2014).

4.3. Sankce proti Ruské federaci

K očekávanému diplomatickému řešení však nedošlo. Na začátku března USA rozhodly o vyhlášení vízových sankcí proti hodnostářům z Ukrajiny, Ruska i Krymu, kteří ohrožují demokracii na Ukrajině a zpochybňují její svrchovanost. Evropská unie hned poté oznámila, že poskytne štědrou finanční pomoc Kyjevu, se sankcemi ještě váhala (The Economist 2014).

Západní Evropa měla z hospodářské války s Ruskem obavu. Podle německých expertů by se po uvalení ekonomických sankcí dostaly do ohrožení statisíce pracovních míst v německých firmách, které s Ruskem obchodují. Zástupci průmyslu se obávali, že v dlouhodobém horizontu by se Rusko mohlo začít při vývozu surovin víc orientovat na Čínu než na Evropu (Euroactiv 2014). Na konci léta obvinil Americký prezident Barack Obama Rusko, že je odpovědné za násilí ve východní Ukrajině, řekl, že boje na Ukrajině nejsou pouze výsledkem domácích povstání, ale jde o zřejmou angažovanost Ruska. Do nového kola sankcí

tak Obamova administrativa zařadila největší ruské banky a zaměřila se tak na trestání Moskvy za její podporu separatistů na Ukrajině. Dále řekl, že separatisté jsou vyškoleni Ruskem, jsou ozbrojeni Ruskem, jsou financováni ze strany Ruska. Americký prezident tvrdí, že Rusko záměrně a opakovaně porušilo suverenitu a územní celistvost Ukrajiny (BBC 2014c).

USA rozšířily sankce zaměřené na energii a na zbrojní průmysl Ruska. Tyto sankce přišly hned poté, co Evropská unie přijala své vlastní, dotýkající se ruských bank, výrobců zbraní a ropných společností. Bílý dům opět poznamenal, že by byl rád, kdyby se našlo diplomatické řešení konfliktu, které respektuje svrchovanost a územní celistvost Ukrajiny (CBS 2014). Mezi další možnosti řešení, které prezident Obama uvádí, je posílení ukrajinské armády proti Rusku. NATO by mělo být otevřené v přijímání členů v regionu, jako součást širší strategie čelit Rusku a posílit obranu zemí ohrožených Moskvou. NATO musí učinit konkrétní závazky týkající se pomoci Ukrajině modernizovat a posílit jeho bezpečnostních sil. A s dalšími partnery NATO, včetně Gruzie a Moldavska posílit jejich obranu (Lewis-Roberts 2014).

4.4. Reakce EU

Mimořádné zasedání Rady Evropské unie ze dne 3. března 2014 odsoudilo jasné porušení ukrajinské svrchovanosti a územní celistvosti jako akt agrese ze strany ruských ozbrojených sil, stejně jako povolení udělené Radou federace Ruska dne 1. března pro použití ozbrojených sil jiných států na území Ukrajiny. EU vyzvala Rusko, aby okamžitě stáhlo své ozbrojené síly do oblastí jejich trvalého rozmístění v souladu s Dohodou o stavu a podmínkách Černomořské flotily. V prohlášení hlav států nebo předsedů vlád po mimořádném zasedání dne 6. března EU zdůraznila, že řešení krize je třeba hledat na základě jednání mezi vládami Ukrajiny a Ruské federace, a to včetně případných mnohostranných mechanismů. Dne 17. března 2014¹⁵ EU uvalila první zákaz

¹⁵ V březnu roku 2014 se členské státy Evropské unie, které jsou i členy skupiny G8, rozhodly uvalit na Ruskou federaci sankce z důvodů ohrožující svrchovanost a nezávislost Ukrajiny. Sankce, které byly na

cestování a zmrazení majetku proti ruským a ukrajinským úředníkům za ilegální anexi Krymu (EU 2016). Moskva už na možné nové kolo evropských sankcí reagovala hrozbou "asymetrické odpovědi" (Amadeo 2016). Na první zavedení hospodářských omezení reagovalo Rusko zákazem dovozu poměrně širokého spektra potravinářských produktů, ruský premiér Dmitrij Medvěděv naznačil, že by mohly být postiženy západní letecké linky využívající ruského vzdušného prostoru (ČT24 2014).

4.5. Protiruské sankce mají smysl

Diplomat Daniel Fried považuje americké a unijní sankce proti Rusku přijímané kvůli ruskému podílu na ukrajinské krizi za účelné. Ruský postup vůči Ukrajině ohrožuje světové a evropské uspořádání, které je výsledkem konce studené války. Je nutné jednat, zmínil rozbití Československa v roce 1938 nacistickým Německem i okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy v čele se Sovětským svazem v roce 1968. Sankce nejsou politika. Sankce jsou nástrojem, kterým je možné politiku podpořit, řekl Fried (Weselowsky 2016). Sankce pomáhají činit na Rusko nátlak. Není pochyb, že sankce mají dopad na ruskou ekonomiku. Jako příklad uvedl, že ještě v únoru činil odhad růstu ruské ekonomiky dvě procenta, nyní je to 0,2%. Viditelné je i oslabování rublu, který podle něj dosáhl nejnižší hodnoty v historii (Amadeo 2016;Kuepper 2016).

federaci uvaleny, zahrnovaly zmrazení majetku a zákaz cestování 146 významným ruským osobám a zahrnují i 37 subjektů. Dále EU uvalila na Ruskou federaci i sankce hospodářského charakteru. Tyto sankce se zaměřily na finanční sektor, odvětví energetiky a obrany a na oblast zboží dvojího užití. Tato opatření se především týkala omezení přístupu na primární a sekundární kapitálové trhy a dotkla se pěti významných ruských finančních institucí. Sankce dále platily i pro tři významné ruské energetické společnosti a tři společnosti působící v oblasti obrany. Dále ukládají Rusku zákaz vývozu a dovozu zbraní, zavádějí zákaz vývozu zboží dvojího užití určeného pro vojenské účely nebo pro vojenské koncové uživatele v Rusku, omezují přístup Ruska k některým citlivým technologiím a službám, jež mohou být využity pro těžbu a průzkum ropy. Uvedená opatření byla zavedena v březnu 2014 a naposledy byla prodloužena do 15. března 2017 (EU 2016).

Dle amerického politologa Johna Mearsheimera je kořenem problému rozšiřování NATO na východ. Jedná se o pokus o vymanění Ukrajiny z ruské sféry vlivu a její integrace do struktur Západu. Mezi další mylné strategie patří prosazování rozšiřování EU na východ a západní podpora prodemokratického hnutí na Ukrajině, které začalo takzvanou oranžovou revolucí v roce 2004. Mearsheimer také upozorňuje na fakt, že od poloviny 90. let ruští představitelé odmítali rozšiřování NATO. Mearsheimer si myslí, že „poslední kapkou“ pro Putina bylo nelegální svržení demokraticky zvoleného proruského prezidenta Ukrajiny Janukovyče. A jeho odpovědí na tuto situaci bylo zabránění krymského poloostrova. Putinovy kroky tedy nejsou žádným překvapením. Západ se stěhuje do ruské sféry vlivu a ohrožuje ruské strategické zájmy. USA a EU mají chybný pohled na mezinárodní politiku. Západní státy se mylně domnívají, že realistický přístup má v 21. století malý význam a že Evropa může být zcela a svobodně uspořádána na základech liberálních principů, jako jsou právní stát, hospodářská provázanost a demokracie. Krize na Ukrajině ukazuje, že reálná politika¹⁶ je stále důležitá. Další chybou dle politologa je stěhování EU směrem na východ. Unie v květnu 2008 představila program Východní partnerství. Moskva nepřekvapivě vyhodnotila iniciativu jako nepřátelskou vůči svým zájmům. Ukrajina slouží pro Rusko jako nárazníkový stát nesmírného strategického významu. Mersheimer vidí řešení v tom, že Západ by se měl oficiálně zříci rozšíření NATO o Ukrajinu a Gruzii a měl by navrhnout záchranný hospodářský plán, který budou financovat EU, Mezinárodní měnový fond, Rusko a USA (Mearsheimer2014). Krize na Ukrajině není pouze jen politická či ekonomická, má dopady na celý region i na mezinárodní politickou scénu. Ruská anexe Krymu a válka na jihovýchodě Ukrajiny se dotýká celého mezinárodního systému, dokonce se mluví o nové Studené válce (Monaghan 2015).

¹⁶ tedy politika založená na síle a praktických faktorech, ne na ideologických a etických normách

4.6. Pokračování krize na Ukrajině

Na konci roku 2014 byla podepsána dohoda známá jako Minsk-2, která představila 12 bodový program k vyřešení situace v zemi a v regionu. Dohoda byla uzavřena mezi představiteli Ruska, Ukrajiny, Německa a Francie a vstoupila v platnost v lednu 2015 (Kuchins-Mankoff 2016). Od uzavření dohody země zaznamenala jen nepatrný pokrok v řešení situace. Představitelé Kremlu vykazují minimální zájem na realizaci vytyčených cílů. Ruská federace pokračuje v podpoře separatistů a jejich aktivit na východě Ukrajiny. Stále v zemi probíhají boje mezi separatisty a ukrajinskou armádou podél vytyčené demarkační linie, tyto boje mají na svědomí mnoho lidských životů (Český rozhlas 2016). Měsíc červenec tohoto roku byl nejhorší měsíc na počet mrtvých. Příměří, které bylo v září mezi bojujícími stranami uzavřeno, trvalo pouze týden, Kreml ani separatistické jednotky nemají zájem na dodržení stávajících dohod a ukončení konfliktů (Kuchins-Mankoff 2016).

Ukrajinu navíc trápí i vnitropolitické problémy, nedaří se sestavit stabilní vládu, velký vliv mají i oligarchické skupiny, a s tím je spojena velmi rozšířená korupce. Vláda se snaží vytvořit politickou reformu, podniknout kroky proti korupci a podpořit hospodářský růst (Stern 2016). Společnost na Ukrajině je ale velmi frustrovaná a skeptická ke schopnosti vlády efektivně a rychle řešit problémy, které zemi trápí. Průzkumy veřejného mínění navíc ukazují, že vláda má velmi nízkou důvěru a podporu obyvatel (Amadeo 2016). I když teď prezident směřuje své zahraničně-politické aktivity na válku v Sýrii, někteří analytici se domnívají, že jeho intenzivnější pozornost bude znovu směřovat k Ukrajině. Evropská unie prodloužila sankce proti Rusku až do roku 2017 a představitelé NATO prohlásili, že zintenzivní svou podporu směrem k východní Ukrajině. Prezident Ruské federace musí pracovat na své domácí podpoře před prezidentskými volbami v roce 2018 (Walker 2016). Předpokládá se, že se také zvýší jeho podpora na Východě Ukrajiny ke konci tohoto roku. Tyto kroky však

budou představovat riziko pro snahy EU a NATO podporovat stabilitu, bezpečnost a rozvoj Ukrajiny (Morelli 2016: 91-91).

5. Spojení mezi Kremlem a státním kanalem Pervyj kanal

Práce se zabývá udržením a získáním legitimacy v Ruské federaci od roku 2014, kdy je prezident Vladimír Putin. V předchozích kapitolách jsme se věnovali teoretickému zakotvení zisku legitimacy v nedemokratických režimech, které jsme doplnili praxí v prvních dvou funkčních obdobích Vladimíra Putina. V této části již analyzuje propojení mezi Kremlem a státním televizním kanalem Pervyj kanal.

Výzkum se zaměřuje na vazbu mezi Kremlem a státními sdělovacími prostředky. V této kapitole se zabýváme sdělovanými informacemi, které jsou prezentovány televizní stanicí Pervyj kanal o zahraničně politických akcích. Předpokládáme, že novým zdrojem legitimacy režimu jsou zahraničně politické akce a prostředkem pro udržení statusu velmoci mezi obyvateli země je televize Pervyj kanal. Práce se totiž zabývá získáním nového zdroje legitimacy proputinského režimu. Pro získání legitimacy je důležitá důvěra a podpora občanů země. Pro tuto analýzu jsme použili projevy a články Vladimíra Putina směrem k obyvatelům Ruské federace. Do analýzy jsme zařadili i federální zákony, které byly vydány a týkaly se naší problematiky. Tyto zákony byly především určeny k právnímu ošetření a zařazení Krymské autonomní republiky a města Sevastopol do struktur Ruské federace.

V textech sledujeme, v jakých souvislostech je o našich kritériích informováno, a čím jsou spojeny, tyto údaje jsme zpracovávali pomocí kvalitativní obsahové analýzy. Časové období, ze kterého jsme dokumenty čerpali, jsou od počátku ukrajinské krize, tedy od 1. ledna 2014 až do 31. října 2016. V období od 1. 1. 2014 do 10. 11. 2016 bylo zaznamenáno 150 zpráv týkajících se ukrajinské krize, 406 článků, které se zabývaly tím samým tématem v televizi Pervyj kanal. Z tohoto obsahu byly vybrány informace, které se týkaly přímo našeho výzkumu.

Sledující prvky, které jsme na základě průběhu ukrajinské krize zvolili, jsou: Anexe Krymu (referendum, volby), válka v Doněcké a Luhanské oblasti (ruské jednotky, podpora separatistů), protiruské sankce (EU, NATO a reakce Ruské federace). Analýza je rozdělena na dvě části, první z nich je výběr informací proudících z Kremlu a analýza informací ze státní televize Pervyj kanal. V každé části jsou vždy uvedeny výzkumné otázky.

5.1. Ukrajinská krize a oficiální prohlášení Kremlu

1. Otázka: Jakým způsobem prezident Putin vysvětluje a obhajuje anexi Krymské autonomní republiky a jak je Krymská republika zařazena do struktury Ruské federace.

Dne 21. března 2014 přijala Ruská federace ústavní zákon číslo № 6-FKZ, kterým zavedla Krymskou republiku a Sevastopol do územních subjektů země¹⁷ (Kremlin 2014a). V březnu po referendu, které na Krymu proběhlo, vystoupil prezident Putin ve státní Dumě a ve svém projevu k ruským poslancům vysvětlil důležitost Krymu pro Ruskou federaci a přednesl výsledky referenda jako projev vůle rusky mluvících obyvatel Krymu připojit se k federaci. Zdůraznil, že referendum proběhlo v plném souladu s demokraticky platnými postupy a mezinárodním právem. Referenda se zúčastnilo totiž více než 82 % obyvatel a více než 96 % hlasovalo pro připojení k Ruské federaci. Putin také zdůraznil historické souvislosti, Krym má více než tisíciletou společnou historii, spadá do jednoho společného civilizačního okruhu společně s Ukrajinou, Ruskem a Běloruskem, jedná se tedy o unikátní propojení kultur a tradic různých národů. Rusové a Ukrajinci, krymští Tataři a ostatní národy žily a pracovaly bok po boku. Ruská federace tedy musí ochránit jejich identitu, tradice, jazyk a náboženství. Ruská federace musela umožnit rusky mluvícím obyvatelům a krymským Tatarům navrátit se zpět do jejich rodné země. Rozpad Sovětského svazu způsobil obyvatelům této republiky obrovskou ránu na duši, nyní dle prezidenta nastala

rehabilitace, obyvatelé Krymu ve svých srdcích vždy zůstali součástí velkého Ruska (Kremlin 2014b). Představitelé Ruské federace musejí totiž vycházet z dané reality, za důležité také považují budování a udržování dobrých vztahů s Ukrajinou, neboť Rusko je její velký bratr a to Rusko považuje stále za svou prioritu. Krym je společným dědictvím obou zemí a také velmi důležitým prvkem pro udržení stability v tomto regionu. I když se jedná o strategickou oblast pro obě strany, lze ale nalézt kompromis za pomoci respektování vůle občanů Krymské republiky. Rusko muselo reagovat na přání občanů Krymu, pokud by tak neučinilo, považovalo by to za zradu vůči vlastnímu obyvatelstvu (Kremlin 2014c).

2. Otázka: Jak prezident vysvětluje nasazení ruských jednotek na Ukrajině a jak se staví k obvinění západních států, že se v těchto oblastech pohybují maskované ruské jednotky.

V rozhovorech s novináři Putin stále zdůrazňuje, že Ruská federace není hlavním viníkem ukrajinské krize. Hlavními aktéry převratu se staly nacionalistické, neonacisté, antisemitistické a rusofonní jednotky. Státních úřadů se zmocnili podvodníci, kteří nejsou schopni rozumně vést a kontrolovat zemi. Vláda v Rusku byla tedy povinna poskytnout ohroženým ruským obyvatelům potřebnou pomoc, která byla především humanitního charakteru. Pokud se jedná o použití vojenských jednotek na území Ukrajiny, uvedl, že takové možnosti na jejich nasazení byly a jsou, ale samozřejmě pouze ve vážných krizových situacích. Musí být respektována vnitřní teritorialita a legitimita daného režimu, pokud je ale vážně ohrožena svoboda a zdraví občanů, cítí Putin plné právo využít ozbrojených sil na ochranu obyvatel Ukrajiny. Prezident také zdůraznil, že média prezentují pouze dramatické obrázky z protestů a z bojových polí, ale Ruská federace skutečně vnímá, co obyvatelé země trápí, je to chaos a nepořádek. Chaos ve východní a jižní části Ukrajiny je neudržitelný, obyvatelé těchto oblastí žádají Rusko o pomoc. Rusko si tedy vyhrazuje plné právo v rámci udržení stability v regionu a ochrany základních lidských potřeb využít veškeré možné prostředky k jejich dosáhnutí. Jedná se o extrémní opatření, ale zcela legitimní (Kremlin

2014d). Ukrajina je náš nejbližší soused, jak z geografického, tak kulturního a historického hlediska. Prezident se ve svých prohlášeních domnívá, že ukrajinské a ruské jednotky nemusí stát na opačných stranách, ale mohou společně bojovat za stejnou věc, kterou je udržení stability v zemi (Kremlin 2016a). Příkladem pokojného vyřešení sporů je již zmíněný Krym, kdy nedošlo k jedinému výstřelu, a nebyla známá jediná oběť. Na základě tohoto řešení posílila Ruská federace i své jednotky na východě Ukrajiny¹⁸(Kremlin 2016b).

V rozhovoru pro ruská média se novináři dotazovali prezidenta, jak objasní obvinění, že ve východní části, především v regionech jako Charkov, Doněck, Luhansk nebo Oděsa byla nasazena ruská armáda. Odpověděl, že zde o samostatnost bojují místní sebeobránné síly.¹⁹ V interview na poznámku, že se jedná o velmi dobře vycvičené jednotky, Putin novinářům 4. března 2014 odpověděl, že tyto jednotky byly dříve vycvičeny v Litvě, Polsku a na Ukrajině a jsou příslušníky vojenských základen v těchto oblastech. Jedná o velmi dobře organizované sebeobránné síly. Putin novinářům sdělil, že dle jeho informací se jedná o bývalé vojáky ukrajinské armády, kteří se po znovusjednocení Krymu s Ruskem přestěhovali, aby sloužili v ruské armádě (2014c). Ruská federace vždy velmi respektovala a uznávala ukrajinskou armádu. To byl také jeden z důvodů, proč tito vojáci i nadále sloužili v ruské armádě (Kremlin 2016a).

Novináři upozornili, že při protestech na Majdanu bylo pomocí přímé střelby zraněno a usmrceno několik demonstrantů, prezident Janukovyč ale nedal pokyn ke střelbě na demonstranty. Je však jasné, že se jednalo o profesionální

¹⁸ Americké a evropské bezpečnostní agentury odhadují, že 27. března 2014 nasadilo Rusko armádu a milice v počtu až 45 000 vojáků na východní Ukrajině. Ruská federace umístila své vojenské síly podél hranice východní Ukrajiny, zatímco ozbrojení radikálové operovali v několika městech na východě Ukrajiny. Existují důkazy o tom, že vojenská výzbroj a vybavení pocházejí z Ruské federace, i když to představitelé země popírají. V únoru minulého roku bylo dosaženo mezinárodně platné dohody mezi představiteli Luhanské a Doněcké lidové republiky s ukrajinskou vládou. Tato dohoda ale byla velmi brzo porušena. Podle údajů OSN počet obětí přesáhl 9 000 do konce roku 2014, včetně asi 2 000 civilistů. Více než 2,5 milionu lidí ztratilo své domovy, včetně 1,1 milionu Ukrajinců, kteří opustili své domovy (Global Security 2014).

¹⁹ Navzdory prohlášeními prezidenta Putina přicházejí západní státy a média s jinými informacemi ohledně angažovanosti Ruské federace v Ukrajinském konfliktu. Potom co byl v březnu 2014 připojen k Rusku Krym, přesunula se ruská podpora separatistů na východ Ukrajiny. Do těchto oblastí proudí velké množství vojenského materiálu z Ruské federace (Trevithick 2016).

odstřelovače.²⁰ Prezident popřel, že by tyto jednotky vyslalo Rusko, a v rozhovoru řekl, že ho toto obvinění ani nezajímá, protože jeho země nemá nejmenší zájem bojovat s ruským lidem (Kremlin 2014c).

3. hypotéza: Jaký postoj zastává Kreml vůči kritice z řad EU a USA ohledně ruské anexe Krymu a ruského angažmá v Ukrajinské krizi. Ruská federace je totiž pod vlnou kritiky za svůj postoj k ukrajinské krizi a anexi Krymu. A jak uklidňuje obyvatele Ruska, že sankce vznesené proti Rusku neohrozí jeho ekonomiku.

Kritiku z řad států Evropské unie a USA označuje prezident Putin jako neoprávněnou. Putin zdůrazňuje, že Ruská federace neporušila žádné z mezinárodních práv, a že země pouze využila své právo politicky, diplomaticky a zákonnými prostředky hájit zájmy ruských občanů. Prezident dostal plné svolení od Horní komory ruského parlamentu použít ozbrojené síly na Ukrajině, tyto složky ale nebyly na Krym vůbec povolány, pouze posílily svůj počet, a to v rámci platných mezinárodních smluv. Putin také připomíná představitelům Ukrajiny i jejich plně využití právo zakotvené v Chartě OSN, a to právo národů na sebeurčení, které Ukrajina využila v rámci vystoupení ze Sovětského svazu. Prezident se tedy ptá, proč by toto právo nemohl využít i Krym. Prezident také zdůrazňuje, že představitelé západních států používají dvojí metr k řešení mezinárodních krizí a dokazuje to na příkladu bombardování Kosova. Putin také zdůrazňuje, že pokud nějaký stát poruší vnitrostátní právo, nemusí to nutně znamenat, že dojde k porušení práva mezinárodního. Na Krymu měly místní složky situaci pevně pod kontrolu a jen díky jejich zásahům nedošlo k žádným obětem na životě (Kremlin 2015a).

²⁰ Tento příkaz měl v únoru vydat bývalý Ukrajinský prezident Viktor Janukovyč. Na začátku března roku 2014 to oznámila ukrajinská agentura Unian s odvoláním na slova generálního prokurátora Oleha Machnyckého. Na demonstranty údajně měli střílet příslušníci pohotovostních policejních jednotek Berkut, kteří používali odstřelovačské pušky a automatické zbraně. Prezident, který byl v té době v exilu, ale tuto informaci popřel. Na akci proti demonstrantům se podílelo 26 agentů ruské kontrarozvědky FSB. Toto obvinění však ruská strana razantně popírá. Ukrajina si myslí, že Rusko tyto akce podniklo se záminkou vyvolat v zemi chaos a tím podnítit důvod k ozbrojenému zásahu. Kreml tyto informace razantně popírá a ze střelby obviňuje ukrajinské nacionalisty, kteří chtěli svrhnout tehdejší ukrajinské vedení (Lidové noviny 2014).

Prezident Ruska ve svých vyjádřeních zdůrazňuje, že západní partneři se zaměřují pouze na praktickou politiku, ale nejsou schopni vidět tyto kroky v kontextu s mezinárodním právem. Mají pocit, že jejich pozice v mezinárodním systému je nevýlučná, a že pouze oni mohou rozhodovat o osudu ostatních států, stavějí koalici na principu „kdo není s námi, je proti nám“ a opomíjejí funkci Rady bezpečnosti a fungování OSN jako jednoho celku (Kremlin 2015b).

Ruská federace se naopak snaží vytvářet konstruktivní dialog se svými západními partnery, rozvíjet spolupráci ve všech klíčových otázkách a snaží se zajistit, aby šlo o vztah rovný, otevřený a upřímný, o to se musí ale snažit i její partneři. Všechno ale má svoji hranici a v případě Ukrajiny byla hranice důvěry porušena, západní partneři zaujali hrubý, nezodpovědný a neprofesionální postoj. Ruská federace má jako ostatní aktéři mezinárodním vztahů své národní zájmy, které by měly být ostatními účastníky respektovány. Ruská federace vždy respektovala územní celistvost Ukrajiny, občanský konflikt, který v zemi vypukl, je zcela na jejím svědomí. Ruská federace si v žádném případě nepřeje rozdělení země, občanský konflikt, který v zemi způsobil nestabilitu, byl pouze v režii ukrajinských představitelů. Co se týče Krymu, dle prezidenta zůstane vždy domovem pro Ukrajince, Rusy a i Krymské Tatary (Kremlin 2016b).

Prezident Putin přiznal, že vztahy mezi Ruskem a Spojenými státy jsou bohužel na nízké úrovni, není ale ruský zájem udržovat vztahy na této úrovni. Jedná se o postoj amerických partnerů. Ruská federace je připravena a ochotna tyto vztahy posunout na lepší úroveň. Američtí představitelé nejsou ochotni respektovat a přijmout ruský pohled na situaci na Ukrajině (Kremlin 2015c).

5.2. Ukrajinská krize a státní televize Pervyj kanal

Na základě předložených prohlášení prezidenta Putina jsme vybrali faktory a prohlášení, které budeme sledovat v televizní stanici Pervyj kanal. Předpokládáme, že se určitá míra informací bude shodovat s výzkumem, který jsme prováděli v prohlášeních prezidenta Putina. Hledanými jednotkami jsou:

1. Otázka: Ohledně připojení Krymské autonomní republiky a města Sevastopol informuje televizní kanal, že se jednalo o vůli ruského lidu, připojení proběhlo v rámci mezinárodních smluv a norem pomocí referenda, poloostrov Krym historicky vždy náležel Rusku. Ruská federace pouze reagovala na vůli Ruského lidu a musela zasáhnout.

Televizní kanal skutečně informuje občany, že připojení Krymu proběhlo na základě vůle obyvatel republiky a Ruská federace pouze postupovala dle jejich přání. Rusky mluvící obyvatelstvo a Krymští Tataři měli obavy z rozvíjejícího konfliktu v Ukrajině a žádali Ruskou federaci o pomoc (Ljamin 2014).

Rusko muselo prakticky zareagovat a ochránit zájmy svých obyvatel na Krymu. Z těchto důvodů, které nemohl prezident Putin ignorovat, přistoupil Kreml k vyhlášení referenda (Pervyj kanal 2015a).

Televizní kanal informoval o platnosti a průkaznosti referenda, otázky v referendu byly jasně definované, aby rozhodnutí obyvatel nemohlo být zpochybněno (Kostin 2014). Výsledky referenda byly tedy zcela legitimní a v platnosti mezinárodních ustanovení a norem. Televize zveřejnila prohlášení předsedy městské státní správy Dmitrije Bělíka, že na obyvatelích byla spáchána křivda, která byla 16. března 2014 napravena. O tom, že se jednalo o přání skoro všech obyvatel, hovoří i to, že více než 90 % obyvatel Krymu přišlo k referendu. Pro vstup do Ruské federace hlasovalo 77 % obyvatel Krymu (Pervyj kanal 2015b). Pervyj kanal také samozřejmě informuje o postojích prezidenta Putina k Ukrajinské krizi a anexi Krymu. V prohlášení vydaném prezidentem Putinem a odvysílaném televizní stanicí zdůrazňuje hlava státu, že Moskva stále usiluje o co možná nejsnazší řešení krize, bez pomoci ozbrojených složek. Na prvním místě zůstávají zájmy a bezpečí obyvatel Ukrajiny a rusky mluvících občanů. V rozhovoru s generálním tajemníkem OSN ruský prezidentem zdůraznil, že referendum je plně v souladu s mezinárodním právním rámcem. Generální tajemník Pan Ki-Mun na oficiálních stránkách OSN vyzval aktéry mezinárodních

vztahů, aby se prozatím zdrželi vojenských akcí proti Ruské federaci a snažili se o mírové řešení situace. Pervyj kanal také odvysílal prohlášení prezidenta Putina, že krize na Ukrajině nevznikla vinou Ruské federace a že v ruském zájmu je pouze ochránit své obyvatele, kteří žijí na území Ukrajiny. Ruským přáním je také vyřešit nastalé problémy diplomatickou cestou. Západní státy musí ale chápat i zájem Ruska a respektovat přání obyvatel Krymu (Pervyj kanal 2015b).

Co se týče reakce západních aktérů mezinárodních vztahů, ti se rozhodli uvalit na Ruskou federaci vlnu sankcí, kterými se snažili vyjádřit, že nesouhlasí s připojením Krymu k Ruské federaci. Ve zprávách v televizi se objevilo i sdělení německé kancléřky A. Merkelové, že uvalené sankce mohou velmi ovlivnit ekonomickou spolupráci s Ruskem v různých oblastech. Kancléřka zdůraznila, že se jedná o nepříjemné řešení nastalé situace, ale Německo musí respektovat právní normy a zákony (Lazarev 2014).

Ruský televizní kanál také zveřejnil prezidentům názor, že v rámci připojení Krymu jedná západní svět nespravedlivě, a uvedl příklad s právem národů na sebeurčení a precedent bombardování Jugoslávie a vyhlášení Kosova. Prezident nechápe, proč by to v případě Krymu mělo být jinak. Nemají snad obyvatelé tohoto území právo vybrat si, ke komu chtějí patřit? S touto křivdou se Ruská federace nemůže smířit. Rozhodnutí uspořádat referendum vyjádřil reprezentativní orgán na Krymu, tedy Krymský parlament, který je naprosto legitimním orgánem. Rusko tedy v žádném případě jako první nepodněcovalo k uspořádání referenda. Tuto skutečnost by měli vzít v potaz i západní aktéři (Vernickij 2014).

2. Otázka: Vykresluje západní aktéry Pervyj kanal jako nepřátele Ruské federace? Je angažmá Ruské federace v ukrajinské krizi humanitárního charakteru? Jedná Ruská federace pouze v rámci ochrany lidských práv? Jednotky, které působí na východě a jihu Ukrajiny, jsou sebeobrané jednotky? Ruská federace nemá v plánu bojovat proti ukrajinskému lidu, chce s ním kooperovat?

Referendum na Krymu pobouřilo západní státy. Po referendu německá kancléřka naznačila, že Německo bude uvažovat o možnosti, potrestat Ruskou federaci sankcemi. Ovšem poslanci Bundestagu přijali možnost, že volba Krymu byla zcela logická. Televizní kanál přišel také s informací, že krize na Ukrajině je řízená USA, které se chtějí chopit moci v Kyjevě. Obyvatelé Doněcké a Luhanské oblasti vyjádřili své přání být součástí Ruské federace a západní státy by toto přání měly respektovat (Kostin 2014).

Ruská federace se snaží tuto situaci vyřešit, například i prostřednictvím humanitární pomoci, kterou obyvatelům poskytuje. Občané mají strach, že v krizi je vážně ohrožena jejich svoboda a bezpečí (2014a). Prezident zdůraznil, že Rusko má zájem o bezpečnou a stabilní spolupráci v sousední zemi. Ruská federace je ochotná finančně podpořit svého souseda, a to i navzdory nesplaceným dluhům za dodávky energie (Krasnov 2014).

Ve zprávách se několikrát objevila informace, kterou uveřejnil prezident Putin, že Ruská federace trvala a stále trvá na mírovém řešení krize. Ministr zahraničí S. Lavrov uvedl, že Moskva se snaží zahájit plnohodnotný dialog za účasti všech politických sil. Rusko se ale stále potýká s neochotou dalších zúčastněných stran, kterými ale nejsou pouze Spojené státy a Evropská unie, ale i samotná Ukrajina. Představitelé Kremlu stále doufají, že jejich žádosti budou vyslyšeny a jejich kroky respektovány. Kreml je připraven se na společném řešení podílet i s OBSE. Předseda parlamentního shromáždění OBSE I. Kanerva dodal, že konflikt v jihovýchodní Ukrajině nemůže být řešen vojenskými prostředky, Moskva je otevřená nalezení politického řešení. Jinak bude celá Evropa čelit totální krizi ve svém srdci (Pervyj kanal 2014b).

Prezident ve svých prohlášeních na oficiálních stránkách Kremlu i prostřednictvím zpráv v Pervom kanále vyzval strany konfliktu k ukončení krveprolití v sedmi praktických krocích. Iniciativa mírového řešení ruského prezidenta ale přinesla zmatek v řadách západních politiků. Ti stále dávají Rusku

za vinu průběh ukrajinské krize a tvrdí, že je přímo zapojeno do konfliktu (Krasnov 2014).

3. Otázka: Jak je v Pervom kanale prezentována pozice Kremlu vůči kritice západních aktérů (především EU a USA)? Jak Putin obhajuje své kroky v ukrajinské krizi? Jakým způsobem se staví k uvaleným sankcím na Ruskou federaci?

Ruská federace si je vědoma, že Západ má nad Ruskem ekonomickou převahu. Západní státy uvalily na Ruskou federaci sankce na některé ruské zboží a prodej nerostných surovin. Podle analýz ekonomů ale tyto sankce nepostihnou pouze Rusko, budou mít dalekosáhlejší dopad i na Evropu. Pervyj kanal ve své zprávě uvedl, že tato opatření by mohla způsobit i nárůst globální krize. Evropský parlament se nacházel v rozpacích, jak zareagovat na vyhlášení referendana Krymu. Narychlo proto přijal rezoluci, která odsoudila jeho vyhlášení a označila ruské angažmá jako invazi do ukrajinských záležitostí. Politolog Volodymyr Prorok k sankcím poznamenal, že v rámci sankcí nebude tratit pouze Rusko, ale i státy, které sankce uvrhly, velmi se tak znesnadní mezinárodní spolupráce v rámci společných projektů, a to především v Německu. Dle Proroka je EU rukojmím ostatních aktérů mezinárodních vztahů a součástí geopolitických her. Vidí to na příkladu politiky v Polsku, která je pod vlivem USA, a zastává velmi důraznou anti-ruskou pozici. Evropa se teď kvůli nově zavedeným sankcím musí potýkat s dodávkami plynu, USA se snaží získat nové trhy, její ceny jsou ale proti ruským stále vysoké (Baranov 2014).

Spojené státy stále odmítají převzít svou odpovědnost za situaci na Ukrajině, což ztěžuje mírové řešení sporu. V průběhu krize je jasné, že existují pouze dva rovnocenní aktéři, Rusko a Spojené státy. Bílý dům neumí použít jiné prostředky, než sankce a hrozby. Americký prezident Obama prohlásil, že Moskva za svou tvrdohlavost zaplatí vysokou cenu. Kreml zdůraznil, že se ze strany Washingtonu jednalo o určitou míru provokace vůči ruské společnosti i ruským občanům mimo Rusko. Kreml ale dále nedopustí, aby ruské obyvatelstvo bylo ponižováno, jako se

tomu stalo na Krymu. Kreml zareagoval na uvalení sankcí a sdělil svým obyvatelům, že devalvace rublu usnadňuje pozici federálního rozpočtu. Prudký pokles cen ruských aktiv na akciových trzích měl být přímo řízen a měl za účel poškodit Rusko jako předzvěst možného selhání (Lazarev 2014). Prezident Putin řekl, že Rusko udělá vše, co bude v jeho silách, aby zmírnilo dopady sankcí (Pervyj kanal 2014c). Kreml možná bude donucen dokonce snížit některé náklady, ale ujistil obyvatele, že to rozhodně nebude na úkor sociálních výdajů. Ruská vláda je i nadále schopna plnit všechny své společenské povinnosti bez větších problémů. Ruská vláda nepůjde cestou zhoršení makroekonomických indikátorů ruské ekonomiky (Lipatov 2014).

5.3. Sumarizace získaných dat

Texty a informace, které jsme podrobili analýze, vycházely ze dvou různých zdrojů. Jedním z těchto zdrojů byly oficiální stránky Kremlu, na kterých se prezident Putin vyjadřoval k ukrajinské krizi. Druhým zdrojem byla státní televizní stanice Pervyj kanal. V této práci jsme předpokládali, že existuje velmi úzké propojení mezi Kremlem a televizní stanicí, toto spojení bylo tedy na bázi, co publikuje Kreml, přijímá televize bez větších kritických reflexí. Tato hypotéza se nám potvrdila. V analytické části jsme si pokládali tři základní otázky, které pak byly doplněny dalšími podotázkami. Při vytváření těchto otázek jsme vycházeli z informací o ukrajinské krizi a z postoje Ruské federace k tomuto konfliktu.

Pokud bychom měli shrnout získané výsledky: Ruská federace nepovažuje anexi Krymu za porušení mezinárodního práva a operuje s precedentem vyhlášení Kosova. Ruská federace pouze musela zareagovat na přání ruských obyvatel, kteří na Krymu žijí. Rusko tvrdí, že na jeho obyvatelích byla spáchána křivda, na kterou Kreml nemohl nezareagovat. Kreml razantně odmítá jakoukoliv odpovědnost za situaci vzniklou na Ukrajině. Putin tvrdí, že se jedná o vůli ukrajinského lidu, kterému přetekl pohár trpělivosti s ekonomickou situací a rostoucí korupcí v zemi, ale prezidenta Janukovyče považuje za legitimně zvolenou hlavu státu, která měla stát i v čele reformního snažení ukrajinského

lidu. Krym se rozhodl v rámci své svobodné vůle připojit se k Ruské federaci, dle prezidenta to dokazuje i referendum, které proběhlo v rámci všech mezinárodně platných ustanovení. Pokud se jedná o obvinění, že Kreml posílá do separatistických oblastí vlastní vojsko, to prezident Putin zásadně odmítá. Putin obviňuje západní velmoci z nepravdivých nařknutí, on tvrdí, že se jedná o dobrovolníky, kteří bojují na straně Ruska. Jednotky, které označily Spojené státy za ruskou armádu, označuje Putin za humanitární pomoc ruským občanům v nouzi. Ohledně sankcí nezaznamenává ruský prezident žádný vážný problém pro ruskou ekonomiku. Putin tvrdí, že by se životní úroveň ruských obyvatel neměla nijak razantně snižovat. Co se týče postoje západních zemí k Rusku, Kreml tvrdí, že EU a Spojené státy jsou partnery Ruska a všichni tito aktéři by se měli společně podílet na mírovém řešení krize na Ukrajině.

5.4. Stereotypizace ukrajinské krize v televizním kanale Pervyj kanal

Pokud zhodnotíme získaná data, můžeme říci, že prostřednictvím zpráv z médií dochází k určité stereotypizaci ukrajinské krize v ruském prostředí.

Kvalitativní analýza prokázala, že Rusko se nepovažuje za viníka ukrajinské krize, sankce nepoškodí ruskou ekonomickou situaci a oddělení Kremlu bylo na základě svobodného rozhodnutí ruského lidu. Spojené státy vykreslují Rusko jako viníka ukrajinské krize a ruská federace trvá na mírovém řešení konfliktu.

Při selekci informací z oficiálních stránek z Kremlu jsme v analýze vycházeli především z prohlášení prezidenta Putina a z rozhovorů, které poskytoval ruským novinářům. Jedná se o docela obsáhlá interview, ve kterých se Putin podrobně a rozsáhle vyjadřuje k našemu tématu. Proto většina sebraných dat pochází z těchto rozhovorů.

Pokud bychom měli zhodnotit zprávy, které publikuje Pervyj kanal, chybí zde expertní nebo kritické články od různých analytiků nebo odborníků. Samozřejmě státem financovaná televize si nemůže dovolit žádnou ostrou kritiku vládnoucího režimu, ale pokud se jedná o informace o ukrajinské krizi,

nevyskytují se v televizi žádné podrobnější analýzy a kritické reflexe. Většina zpráv byla pouze informativních, nebo se jednalo o prohlášení prezidenta Putina a ministra zahraničí Sergeje Lavrova.

6. Závěr

Ruská federace se může pyšnit bohatou historií sahající až do raného středověku, kdy kníže Oleg založil město Kyjev. Rusko již od nepaměti patřilo mezi země s imperiálními ambicemi. Moskevské velkoknížectví můžeme považovat za základ pro všechny ostatní říše, které se na tomto území zrodily. V roce 1547 přijal Ivan Hrozný titul cara a začíná s expanzí, postupně je připojen Kazaňský a Astrachaňský chanát. Svou zlatou éru ale začalo Rusko zažívat s nástupem Kateřiny Veliké a Petra Velikého, kdy ruská identita začala být spojována s obrovskou územní rozlohou a bohatou historií. Toto spojení po dlouhé věky formovalo ruskou identitu a můžeme říci, že ji vytváří i dnes. Pýcha na obrovskou zemi měla ale vliv i na zahraniční politiku Ruska. Dále se ruská identita opírala o odkaz Moskvy jako třetího Říma. Rusko se vždy cítilo být jednou z velmocí, které utvářely moderní dějiny.

Každý režim, ať již demokratický nebo autoritativní, potřebuje pro to, aby mohl vládnout, podporu svých obyvatel. Jeho legitimita musí být založena vždy na nějaké ideji, činu nebo budoucí vizi, kterou jeho obyvatelé sdílejí nebo jsou nějakým způsobem donuceni jej respektovat. Existuje mnoho způsobů, jak si legitimitu získat a udržet, a stejně tolik existuje i způsobů, jak vybraný způsob legitimizovat. Ale nemusí vždy platit, že legitimita a legitimizační nástroje se nemění, úspěšný režim, pokud chce zůstat u moci, musí na všechny tyto změny včas reagovat a zdroje nebo způsoby legitimacy těmto změnám přizpůsobit.

Rusko bylo již od počátku vlády carevny Kateřiny Veliké a cara Petra Velikého hráčem mezinárodních dějin. Identita ruského národa se odvíjela od obrovského území, s nímž měla být spojena i politická moc. Po pádu carismu a vzniku Sovětského svazu byla hrdost ruských obyvatel postavena i na značném politickém vlivu. Sovětský svaz se stal protipólem kapitalistického světa a určoval

mezinárodní dějiny. Rusko se stalo významným hráčem mezinárodní politiky. Legitimita sovětského režimu se opírala o industrializaci, urbanizaci země a jistotu práce a sociálních jistot. Navíc pomocí propagandy a nedemokratických voleb se k obyvatelům dostávaly pouze pozitivní úspěchy sovětských vůdců, a to jak na domácí scéně, tak v zahraniční politice. Svaz tak získával podporu obyvatel pro svůj režim. Po rozpadu Sovětského svazu na začátku 90. let dochází k výrazné přeměně mezinárodního systému, který se z bipolárního mění v multipolární. Mezinárodní systém již netvoří dva velcí hráči, tedy Sovětský svaz a Spojené státy, na scénu se dostávají i nově nastupující mocnosti.

Rozpadem Sovětského svazu ztratilo Rusko velké území a nově vzniklá Ruská federace se musela potýkat s národnostními problémy, hospodářskou krizí, velkým zadlužením a ztrátou velmocenského statutu. V zemi začala vlna masivní privatizace, díky které ale zbohatla pouze úzká skupina obyvatel. Ruské hospodářství nebylo schopné konkurovat západním státům a mnoho podniků zkrachovalo. V Rusku se nepodařilo vytvořit vrstvu obyvatel střední třídy, v zemi byla vysoká míra inflace a začala hospodářská krize. Vláda nebyla schopná plnit své sociální závazky a byly zavedeny vysoké daně. Docházelo k velkému poklesu životní úrovně a politika procházela značnou krizí. Zemi se nepodařilo stabilizovat vnitřně a Kreml měl potíže nalézt jasný směr v zahraniční politice. Na začátku devadesátých let měl zájem o spolupráci se západními velmocemi, po zklamání, které následovalo po bombardování Jugoslávie a rozšiřování NATO blíže k ruským hranicím, od této ideje odstoupili. Za éry ruského ministra zahraniční a pozdějšího premiéra J. Primakova se Rusko chápalo jako most mezi Evropou a Asií se specifickými znaky a potřebami v rámci zahraniční politiky.

V roce 1999 se stává premiérem Vladimír Putin a o rok později v březnu vyhrává prezidentské volby. Prezidentovi se po svém nástupu podařilo pomocí ekonomických a politických reforem stabilizovat zemi. Úspěch prezidenta byl podpořen ale i řadou okolností, které on sám nemohl ovlivnit. V roce 2000 vzrostla cena ropy a státní rozpočet začal dosahovat přebytků. V zahraniční

politice se začal stavět jako rovnocenný partner západních zemí, především v boji proti terorismu. Prezident zavedl i spoustu opatření, díky kterým nemůžeme považovat jeho režim za demokratický. Svou legitimitu opíral o ekonomické úspěchy a politickou stabilitu země.

Ruský národ je však hrdý národ, který opírá svou identitu o obrovské území, na kterém žije. Ruské impérium už se neobnoví. Země si však chce i nadále udržet velmocenský status a zůstat jedním z výhradních hráčů mezinárodních vztahů. Tento status ale už nemá spojitost s budováním rozsáhlého impéria, jak tomu bylo za dob carského Ruska nebo Sovětského svazu. Období prezidenta Putina můžeme chápat jako postimperální.

Tato diplomová práce se zabývá způsoby, jakými si prezident Vladimír Putin snažil udržet legitimitu svého režimu ve třetím funkčním období od roku 2014. Cílem této práce bylo na základě teorie nedemokratických režimů zjistit, zda Rusko od roku 2014 využívá zahraničně-politické akce pro obnovu velmocenského statusu země. Velmocenský status země považujeme za nový zdroj pro udržení legitimacy jeho vlády. V práci jsme předpokládali, že se legitimita v prvních dvou funkčních obdobích, tedy od roku 2000 do roku 2008, opírala o ekonomický růst země a politickou stabilitu. Situace v Ruské federaci ale po 2008 prochází změnami. Především kvůli poklesu ceny ropy, poklesu rublu a doznívající ekonomické globální krizi. Rusko je nuceno hledat nový způsob pro udržení legitimacy.

V roce 2014 protesty na kyjevském náměstí Majdan způsobily ukrajinskou krizi a v březnu téhož roku Ruská federace na základě referenda připojila Krym do svých federálních struktur. Obnova velmocenského statusu a vymezení Ruska vůči západním státům (USA a EU) slouží Putinovi jako nový způsob udržení legitimacy. Putinovy zahraničně – politické kroky a řešení ukrajinské krize mají velkou podporu domácích obyvatel, ale i Rusů žijících mimo Ruskou federaci. Nový zdroj legitimacy je tedy obnovou velmocenského statusu a prostředkem pro její legitimizaci je ruská státní televize Pervyj kanal.

Analytická část práce se soustředila na úzké propojení mezi Kremlem a televizní stanicí Pervyj kanal. V časovém období od ledna 2014 do října 2016 jsme sledovali tiskové zprávy a rozhovory, které vydával Kreml k ukrajinské krizi. Ten samý krok jsme provedli i v Pervom kanale. Srovnáním získaných dat jsme došli k závěru, že prezident skutečně využívá ukrajinskou krizi k udržení legitimacy, a že v televizní stanici se nevyskytuje žádná kritika vůči krokům prezidenta. Prezident se již ve třetím volebním období neopírá o ekonomické úspěchy své země, ale o úspěchy v zahraniční politice, v našem případě v ukrajinské krizi.

Období prezidenta Putina můžeme chápat jako postimperiální. Nynější ruskou politiku můžeme považovat za silně nacionální, ale s politicky zahraničním přesahem. Například doktrínu o ochraně Ruského obyvatelstva v zahraničí. Putin využívá zahraničně - politické úspěchy, aby odvrátil pozornost od domácích problémů a stále si udržel podporu svého režimu.

Seznam literatury:

Allison, R. (2014). The Ukraine Crisis: An International Law Perspective. *Chatham House*, 11. 7. 2016 (https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/field/field_document/20140711UkraineLaw_0.pdf, 7. 11. 2016).

Amadeo, K. (2016). Ukraine Crisis: Summary and Explanation. *The Balance*, 8. 9. 2016 (<https://www.thebalance.com/ukraine-crisis-summary-and-explanation-3970462>. 23. 10. 2016)

Amnesty International (2016). *Ruská federace* (<http://www.amnesty.cz/rusko/rusko-2012-2014?d=2017-05>, 5. 11. 2016).

Aron, L. (2013). Putin doctrine. Russia's quest to rebuild the Soviet state. *Foreign Affairs*, 8. 3. 2013 (<https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/2013-03-08/putin-doctrine>, 6. 11. 2016).

Aron, L. (2013). The political economy of Russian oil and gas. *AEI*, 29. 3. 2013 (<http://www.aei.org/publication/the-political-economy-of-russian-oil-and-gas/>, 3. 11. 2016).

Aron, L. (2015). Putin's Russia: How it rose, how it is maintained, and how it might end. *AEI*, 14. 5. 2016 (<https://www.aei.org/events/putins-russia-how-it-rose-how-it-is-maintained-and-how-it-might-end/>, 7.11.2016).

Åslund, A. (1999). Why Has Russia's Economic Transformation Been So Arduous?. *World Bank* (<http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/84797-1251813753820/6415739-1251814010799/aslund.pdf>, 1. 11. 2016).

Åslund, A. (2008). An Assessment of Putin's Economic Policy. *PIIE*, 1. 6. 2008 (<https://piie.com/commentary/speeches-papers/assessment-putins-economic-policy>, 3. 11. 2016).

Avanesova, M., - Naxera, V. (2016). Proměny vztahů ruské pravoslavné církve a státu v době patriarchy Kirilla. *Středoevropské politické studie*, 18 (1), 64-100. doi:<http://dx.doi.org/10.5817/CEPSR.2016.1.64>

Aven, D. (2013). Russia's Economic Transition: Challenges, Results and Overhang . *Yale economic review*, 2.3.2013 (<http://www.yaleeconomicreview.org/archives/380>, 3. 11. 2016).

Balík, S.–Kubát, M (2004). *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů* (Praha: Dokořán).

Baranov, E. (2014). Запад обещает ввести жесткие санкции против России в связи с украинским и крымским кризисом. *Pervyj kanal*, 16. 3. 2014 (<https://www.1tv.ru/news/2014/03/16/45969-zapad-obeschaet-vvesti-zhestkie-sanktsii-protiv-rossii-v-svyazi-s-ukrainskim-i-krymskim-krizisom>, 24.11.2016).

Bašta, J. (2015). ROZHOVOR: Jaroslav Bašta, znalec Ruska, hodnotí 15 let Putinovy vlády: Rusko vstalo z popela, lidé mají co jíst, z trosek je velmoc. A pokud jde o cenzuru a diktaturu... *Rodon*, 17.4.2015 (<http://www.rodon.cz/pdf/clanek.php?id=4641>, 2. 11. 2016).

BBC (2014). *Ukraine: Putin signs Crimea annexation* (<http://www.bbc.com/news/world-europe-26686949>, 31. 10. 2014).

Brief, I. (2012). Public Opinion in Russia: Russians' Attitudes on Economic and Domestic Issues. *APNORC*. (<http://www.apnorc.org/projects/Pages/HTML%20Reports/public-opinion-in-russia-russians-attitudes-on-the-economic-and-domestic-issues-issue-brief.aspx>, 18. 10. 2016).

CBS (2014). *U.S. expands sanctions against key Russian sectors* (<http://www.cbsnews.com/news/u-s-expands-sanctions-against-key-russian-sectors/>, 31.10.2014).

CIDOB (2010). *Foreign policy of the Russian Federation*. (http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwi4jeLMytTQAhuIAAsAKHYQTBVAQFgghMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.cidob.org%2Fen%2Fcontent%2Fdownload%2F25731%2F313739%2Ffile%2FRussia_POLITICA%2BEXTERIOR%2BDE%2BRUSIA_ANG.pdf&usq=AFQjCNGE_eE8eZ-rOk7qTcSTKZb7r8Gurw&sig2=subvJ8XHnbSNS0A8UpETNw&bvm=bv.139782543,d.bGg, 5. 10. 2016).

Cobain, I.-Townsend, M. etd. (2013). Boris Berezovsky found dead at his Berkshire home. *The Guardian*, 23. 3. 2013 (<https://www.theguardian.com/world/2013/mar/23/boris-berezovsky-found-dead-berkshire-home>, 3. 11. 2016).

Cohen, A. (2001). Putin's Foreign Policy and U.S.- Russian Relations. *The Heritage Foundation*, 18. 1. 2016 (<http://www.heritage.org/research/reports/2001/01/putins-foreign-policy-and-us-russian-relations>, 6. 11. 2016).

Cooper, W. (2009). Russia's Economic Performance and Policies and Their Implications for the United States. *CRS*, 29.6.2009 (<https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34512.pdf>, 1.11.20016).

Český rozhlas (2016). *Dohodli jsme se s Kyjevem a Moskvou na nárazníkové zóně, hlásí povstalci šanci na klid zbraní* (http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/dohodli-jsme-se-s-kyjevem-a-moskvou-na-naraznikove-zone-hlasi-povstalci-sanci-na-klid-zbrani--1651989, 2. 11. 2016).

ČT24 (2014). *Protiruské sankce mají smysl, připomněl americký diplomat léta 1938 a 1968* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/286460-protiruske-sankce-maji-smysl-pripomnel-americky-diplomat-leta-1938-a-1968/>, 31. 10. 2014).

Dvořák, Libor (2010). Ruská média od Lenina k Putinovi. *Týdeník Rozhlas*. (http://www.radioservis-as.cz/archiv10/15_10/15_tema.htm, 3. 10. 2016).

Eichler, Jan–Tichý, Lukáš (2013). *USA a Ruská federace: Komparace z pohledu bezpečnostní a strategické kultury* (Praha: 2013).

EU (2014). *Omezující opatření EU v reakci na krizi na Ukrajině*, 4. 11. 2016 (<http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions/ukraine-crisis/>, 6. 11. 2016)

EU (2016). *Sanctions against Russia over Ukraine crisis* (http://europa.eu/newsroom/highlights/special-coverage/eu_sanctions/index_en.htm, 31. 11. 2014).

Euroactiv (2014). *Západní firmy se nebudou chtít s ruskou energetikou zaplézat* (<http://www.euractiv.cz/print-version/interview/analytik-z-oxfordu-zapadni-firmy-se-nebudou-chtit-s-ruskou-energetikou-zapletat-012112>, 31. 10. 2014).

Euromaidan Press (2016). Seven strategies of domestic Russian propaganda Infographic, 5. 5. 2016 (<http://euromaidanpress.com/2016/05/05/seven-strategies-of-domestic-russian-propaganda-infographic/>, 3. 10. 2016).

Galeotti, M.–Bowen, S.A. (2014). In Box Putin's Empire of the Mind. *EP*, 21.3.2014 (<http://foreignpolicy.com/2014/04/21/putins-empire-of-the-mind/>, 17.9.2016).

Global Security (2014). *Ukraine Crisis - Russian Military Intervention* (<http://www.globalsecurity.org/military/world/ukraine/politics-2014-ext.htm>, 21. 11. 2016).

Gorbachev, A. (2016). Jak země přešel přes volební skandály. *Nezavisimaya Gazeta*, 14. 9. 2016 (http://www.ng.ru/politics/2016-09-14/1_elektorat.html&usg=ALkJrhj1EvdM9GSTw6m-ialdISuFl8tP3w, 1.11.2016).

Gordts, E. (2015). Putin's Press: How Russia's President Controls The News. *Hufe Post*, 24. 10. 2015 (http://www.huffingtonpost.com/entry/vladimir-putin-russia-news-media_us_56215944e4b0bce34700b1df, 1. 10. 2016).

Grauvogel, J.-Souest, Ch. (2015). How Do Non-Democratic Regimes Claim Legitimacy? Comparative Insights from Post-Soviet Countries. *GIGA*. (<https://www.giga-hamburg.de/en/system/files/publications/wp-277-online.pdf>, 4. 11. 2016).

Gressel, G. (2016). The dangerous decade: Russia-NATO relations 2014 to 2024. *ECFR*, 5.7.2016 (http://www.ecfr.eu/article/commentary_the_dangerous_decade_russia_nato_relations_2014_to_2024, 12.10. 2016).

Grobman, A. (2016). What to expect from the 2016 Russian parliamentary elections. *Russia Direct*, 16. 8. 2016 (<http://www.russia-direct.org/analysis/what-expect-2016-russian-parliamentary-elections>, 23. 10. 2016).

The Guardian (2015). *Oligarch who came in from the cold*. (<https://www.theguardian.com/business/2005/jun/05/theobserver.observerbusiness5>, 7. 11. 2016).

Hlas Ruska (2014). *Generální tajemník OSN odsoudil volby na jihovýchodě Ukrajiny* (http://czech.ruvr.ru/news/2014_11_04/Generalni-tajemnik-OSN-odsoudil-volby-na-vychode-Ukrajiny-7930, 15. 11. 2014).

HRW (2013). *Laws of Attrition, Crackdown on Russia's Civil Society after Putin's Return to the Presidency* (<https://www.hrw.org/report/2013/04/24/laws-attrition/crackdown-russias-civil-society-after-putins-return-presidency#page>, 24. 10. 2016).

Kelin, A. (2014). Pro část Rusů jsme mopslík na vodítku amerického pána. *ČT24*, 8. 9. 2014 (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1018592-pro-cast-rusu-j sme-mopslik-na-voditku-americkeho-pana-rika-alexej-kelin>, 12. 10. 2016).

Kitroeff, N.-Weisenthal, J. (2008). Here's Why the Russian Ruble Is Collapsing *Bloomerang*, 16. 12. 2014 (<http://www.bloomberg.com/news/articles/2014-12->

16/no-caviar-is-not-getting-cheaper-everything-you-need-to-know-about-the-russian-ruble-collapse, 16. 11. 2016).

Koehn, J. (2009). Putin's Reforms and Russia's Governors. *Kennan Institute*, 7. 7. 2016 (<https://www.wilsoncenter.org/publication/putins-reforms-and-russias-governors>, 7. 11. 2016).

Kostin, I. (2014). В Крыму и Севастополе готовятся к референдуму о статусе полуострова и города. *Pervyj kanal*, 8. 3. 2014 (http://www.1tv.ru/news/2014/03/08/45453-v_krymu_i_sevastopole_gotovyatsya_k_referendumu_o_statuse_poluostrova_i_goroda, 23. 11. 2016).

Krasnov, P. (2014). Эксперты и политики обсуждают план Владимира Путина по урегулированию кризиса на Украине. *Pervyj kanal*, 4. 9. 2014 (http://www.1tv.ru/news/2014/09/04/32448-eksperty_i_politiki_obsuzhdayut_plan_vladimira_putina_po_uregulirovaniyu_krizisa_na_ukraine, 24. 11. 2016).

Krastev, I. (2006). 'Sovereign democracy', Russian-style. *Open democracy*. 16. 11. 2006 (https://www.opendemocracy.net/globalization-institutions-government/sovereign_democracy_4104.jsp, 2. 11. 2016)

Kremlin (2014a). *Обращение Президента Российской Федерации* (<http://kremlin.ru/events/president/news/20603>, 20. 11. 2016).

Kremlin (2014b). *Поручение руководителям ряда министерств и ведомств в связи с принятием Крыма и Севастополя в состав России* (<http://kremlin.ru/acts/assignments/orders/20630>, 20. 11. 2016).

Kremlin (2014c). *Владимир Путин ответил на вопросы журналистов о ситуации на Украине* (<http://kremlin.ru/events/president/news/20366>, 20. 11. 2016).

Kremlin (2014d). *О начале контактов общественного движения «Украинский выбор» в Донецке и Луганске* (<http://kremlin.ru/events/president/news/45959>, 20. 11. 2016).

Kremlin (2016a). *Ответы на вопросы журналистов* (<http://kremlin.ru/events/president/news/53317>, 21. 11. 2016).

Kremlin (2016b). *Заседание Международного дискуссионного клуба «Валдай»* (<http://kremlin.ru/events/president/news/53151>, 21. 11. 2016).

Kuepper, J. (2016). What Caused the Russian Financial Crisis of 2014 and 2015. *The Balance*, 15. 7. 2016 (<https://www.thebalance.com/what-caused-the-russian-financial-crisis-of-2014-and-2015-1979012>, 19. 11. 2016).

Kuchins, A. C. (2015). Crimea One Year On: Where Does Russia Go Now?. *CSIS*, 18. 3. 2016 (<https://www.csis.org/analysis/crimea-one-year-where-does-russia-go-now>, 15. 11. 2016).

Kuchins, A. C.-Mankoff, J. (2016). Ceasefire in Eastern Ukraine. *CSIS*, 8. 9. 2016 (<https://www.csis.org/analysis/ceasefire-eastern-ukraine>, 10. 11. 2016).

Koncepcie národní bezpečnosti Ruské federace 2000 (<http://www.russiaeurope.mid.ru/russiastrat2000.html>, 13. 10. 2016).

Lavrov, S. (2016). Russia's Foreign Policy: Historical Background" for "Russia in Global Affairs" magazine. *MID*, 3. 3. 2016 (http://www.mid.ru/en/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/2124391, 14. 6. 2016).

Lazarev, A. (2014). Референдум о статусе Крыма вызвал жаркие дискуссии в Европе и США. *Pervyj kanal*, 16. 3. 2014 (https://www.1tv.ru/news/2014/03/16/45968-referendum_o_statuse_kryma_vyzval_zharkie_diskussii_v_evrope_i_ssha, 25. 11. 2016).

Leichtová, Magda (2010). *Pod maskou medvěda. Neporozumění ve vztazích Ruska a Západu po skončení studené války* (Brno: Václav Klemm).

Levada (2016). *Democracy in today's Russia* (<http://www.levada.ru/eng/democracy-todays-russia>, 5. 10. 2016).

Lewis, P.-Roberts, D. (2014). Obama calls on Nato to strengthen Ukrainian military against Russia. *The Guardian*. 3. 9. 2014 (<http://www.theguardian.com/world/2014/sep/03/obama-nato-support-ukraine-military-russia>, 31. 11. 2014).

Lidové Noviny (2014). *Kdo střílel na Majdanu? Kyjev chce objasnit krveprolití* (http://www.lidovky.cz/kdo-strilel-do-demonstrantu-kyjev-chce-objasnit-krveproliti-na-majdanu-1nk-/zpravy-svet.aspx?c=A140308_101638_ln_zahranici_hm, 21. 11. 2016).

Lipatov, J. (2014). Президент РФ ответил на вопросы участников «Валдайского клуба». *Pervyj kanal*. 24. 10. 2014 (http://www.1tv.ru/news/2014/10/24/35801-prezident_rf_otvetil_na_voprosy_uchastnikov_valdayskogo_kluba, 24. 11. 2016).

Lipset, S.M. (1959). Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy. *The American Political Science Review*. Vol. 53, No. 1. 69-105 s.

Ljamin, E. (2014). Референдум о статусе автономной республики Крым состоится 30 марта. *Pervyj kanal*, 1. 3. 2014 (http://www.1tv.ru/news/2014/03/01/44982-referendum_o_statuse_avtonomnoy_respubliki_krym_sostoitsya_30_marta, 23. 11. 2016).

Luhn, A. (2015). 15 years of Vladimir Putin: 15 ways he has changed Russia and the world. *The Guardian*, 6. 5. 2015

(<https://www.theguardian.com/world/2015/may/06/vladimir-putin-15-ways-he-changed-russia-world>, 2. 11. 2016).

MacMahon (2014). Background Briefing: What you should know about the Ukraine crisis. *PHB*, 7. 3. 2014 (<http://www.pbs.org/newshour/updates/background-briefing-ukraine-crisis/>, 5. 11. 2016).

Machiavelli, N. (2007). *Vladař* (Praha:NYZ).

McFaul, M. (2000). Russia's 2000 Presidential Elections: Implications for Russian Democracy and U.S.-Russian Relations. *Carnegie Endowment for International Peace*, 10. 3. 2000 (<http://carnegieendowment.org/2000/03/31/russia-s-2000-presidential-elections-implications-for-russian-democracy-and-u.s.-russian-relations-pub-421>, 3. 11. 2016).

Mearsheimer, John (2014). Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault. *Foreign Affairs*, 20. 8. 2014 (<http://www.foreignaffairs.com/articles/141769/john-j-mearsheimer/why-the-ukraine-crisis-is-the-west-s-fault>, 31. 10. 2014).

Medvědĕv, D. (2016). 10 features that define Russia's economic crisis. *RHBT*, 23. 9. 2016 (http://rbth.com/business/2016/09/23/10-features-that-define-russias-economic-crisis_632621, 17. 11. 2016).

Megabook (2016). *Členění Ruska* ([http://megabook.ru/article/Административно-территориальное деление России](http://megabook.ru/article/Административно-территориальное_деление_России), 7. 11. 2016).

MFRF (2015). *О Стабилизационном фонде РФ*. (<http://old.minfin.ru/ru/stabfund/about/>, 4. 11. 2016).

Monaghan, A. (2015). *The Ukraine crisis and NATO-Russia relations*. *NATO* (<http://www.nato.int/docu/review/2014/Russia-Ukraine-Nato-crisis/Ukraine-crisis-NATO-Russia-relations/EN/index.htm>, 3. 11. 2016).

- Monaghan, A. (2016). What to Know About Russia's Parliamentary Elections. *Chatham House*, 12. 9. 2016 (<https://www.chathamhouse.org/expert/comment/what-know-about-russia-s-parliamentary-elections&prev=search#sthash.ChBA2YLM.dpuf>, 16. 10. 2016).
- Morelli, V.C. (2015). Ukraine: Current Issues and U. S. Policy. *FAS*. 27. 10. 2015 (<https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33460.pdf>, 4. 11. 2016).
- Nikonov, V. (2000). Ponorka a ruská demokracie. Project Syndicate, 22. 8. 2000 (<https://www.project-syndicate.org/commentary/the-kursk-and-russia-s-democracy?version=Czech&barrier=true>, 26. 10. 2016).
- Ognyanova, K. (2010). Careful What You Say: Media Control in Putin's Russia – Implications for Online Content. *International Journal of E-Politics*, 1(2), 1-15. UPDATED June 2014 (<http://kateto.net/wp-content/uploads/2014/07/Careful%20What%20You%20Say,%20Media%20Control%20In%20Putin%20Russia%20-%20Ognyanova%20-%202014%20Update.pdf>, 5. 10. 2016).
- Okara, A. (2007). Sovereign Democracy: A New Russian Idea or a PR Project? *Global Affairs*, 8. 8. 2007 (http://eng.globalaffairs.ru/number/n_9123, 19. 11. 2016).
- Panfilov, O. (2015). Pozadí ruské propagandy. *Člověk v tísni*, 16. 6. 2016 (<https://www.clovekvtsni.cz/cs/clanky/pozadi-ruske-propagandy?src=216>, 2. 11. 2016).
- Parry, R. (2014). How NATO Jabs Russia on Ukraine, *GlobalResearch*. 15. 3. 2014 (<http://www.globalresearch.ca/how-nato-jabs-russia-on-ukraine/5382467>, 1. 10. 2016).
- Passel, P. (2012). *Why Putinomics Isn't Worth Emulating*. *Foreign Policy* (<http://foreignpolicy.com/2012/01/27/why-putinomics-isnt-worth-emulating/>, 16. 10. 2016).

Pervyj kanal (2014a). *Реальная возможность разрешить украинский кризис — мировая реакция на план, предложенный В. Путиным* (http://www.1tv.ru/news/2014/09/04/32419-realnaya_vozmozhnost_razreshit_ukrainskiy_krizis_mirovaya_reaktsiya_na_plan_predlozhennyy_v_putinym, 23. 11. 2016).

Pervyj kanal (2014b). *ВТБ не будет сворачивать бизнес на Украине, несмотря на убытки* (http://www.1tv.ru/news/2014/09/22/33654-vtb_ne_budet_svorachivat_biznes_na_ukraine_nesmotrya_na_ubytki, 24. 11. 2016).

Pervyj kanal (2014c). *По завершении встречи с Порошенко Владимир Путин ответил на вопросы журналистов* (http://www.1tv.ru/news/2014/10/17/35350-po_zavershenii_vstrechi_s_poroshenko_vladimir_putin_otvetil_na_voprosy_zhurnalistov, 24. 11. 2016).

Pervyj Kanal (2015a). *Владимир Путин прокомментировал ситуацию на Украине* (http://www.1tv.ru/news/2015/08/17/13135-vladimir_putin_prokommentiroval_situatsiyu_na_ukraine, 23. 11. 2016).

Primakov, Jevgenij.,M. (2010). *Svět bez Ruska? K čemu vede politická krátkozrakost* (Praha:Ottovo nakladatelství)

Proškin, I. (2016). Государственные СМИ заручились поддержкой в информационной войне. *Polit Russia*, 4.4.2016 (<http://politrussia.com/society/gosudarstvennyye-smi-rossii-359/>, 5. 10. 2016).

Putin, V. (2000). Указ Президента РФ от 13 мая 2000 г. N 849 "О полномочном представителе Президента Российской Федерации в федеральном округе" (с изменениями и дополнениями). *Base garant*, 13. 5. 2000 (<http://base.garant.ru/12119586/#ixzz4QNnBzxAm>, 5. 11. 2016).

Putin, V. (2016). Putin: Rusko se nehodlá zaútočit na někoho. *TASS*, 27.0.2016 (<http://tass.com/politics/909099&usg=ALkJrhYGOVU9LV1ZsmYkq3NpyrFzIaWZw>, 3. 11. 2016).

Rojek, Pawel (2015). *Rusko: prokletí impéria: zdroje ruského politického chování* (Brno: Centrum pro studium demokracie). Brno:CDK.

Romancov, M. (2016a). Vrchní ruský komunista šel s prosíkem za carem. *Tapolitika*, 27. 9. 2016 (<http://tapolitika.cz/ze-sveta/ruska-mozaika/vrchni-rusky-komunista-sel-s-prosikem-za-carem/>, 30. 10. 2016).

Romancov, M. (2016b). Vnitropolitická situace v Rusku. *iSouvislosti*, 25. 8. 2016 (<https://www.isouvislosti.cz/rozhovor-s-michaelem-romancovem-cast-první>, 17. 11. 2016).

RSF (2016). *World Press Freedom Index*. (<https://rsf.org/en/ranking>, 3. 11. 2016).

Sakwa, R. (2008). *Putin Russia's choice* (New York).

Simmons, K.- Stokes, B.-Poushter, J. (2015). Russian Public Opinion: Putin Praised, West Panned. Pew Research Center, 10. 6. 2015 (<http://www.pewglobal.org/2015/06/10/2-russian-public-opinion-putin-praised-west-panned/>, 22. 10. 2016).

Smith, S. (2016). Russia's Biggest Challenges for 2016 Are Domestic. *Real Clear World*, 6. 1. 2016 (http://www.realclearworld.com/articles/2016/01/06/russias_biggest_challenges_for_2016_are_domestic_111645.html, 5. 9. 2016).

Spence, P. (2014). How much worse can it get for the Russian bear?, *The Telegraph*. 14. 12. 2014 (<http://www.telegraph.co.uk/finance/economics/11292912/How-much-worse-can-it-get-for-the-Russian-bear.html>, 5. 10. 2016).

Steele, J. (2013). Boris Jelcin. *The Guardian*, 23. 4. 2007 (<https://www.theguardian.com/world/2007/apr/23/russia.guardianobituaries>, 7. 11. 2016).

Stoltenberg, J. (2016). No threat from Russia to NATO. *NATO*, 9.7.2016 (<http://tass.com/world/887240>, 3. 11. 2016).

Supjeva, L. (2009). Russian Television under Putin. *Global Politics*, 5. 6. 2009 (<http://www.globalpolitics.cz/clanky/russian-television-under-putin>, 2. 11. 2016).

The Economist (2014). *EU and Russia sanctions Putin untouched* (<http://www.economist.com/blogs/charlemagne/2014/03/eu-and-russia-sanctions>, 31. 10. 2014.)

The Guardian (2015). *Oligarch who came in from the cold*. (<https://www.theguardian.com/business/2005/jun/05/theobserver.observerbusiness5>, 7. 11. 2016).

Travin, D. (2016). Imitace Ruska aneb třetí volební období Putina. *FreeMagOne*, 14. 3. 2016 (<https://www.freemag.one/2016/03/14/imitace-ruska-aneb-treti-volebni-obdobi-putina/>, 1. 11. 2016).

Trevithick, J. (2016). The T-72B3: The Lethal Russian Tank That Ukraine Fears Most. *The National Interest*, 7. 6. 2016 (<http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/the-t-72b3-the-lethal-russian-tank-ukraine-fears-most-16500?page=2>, 21.11,2016).

Tsvetkova,M.-Anin, R. (2015). 'We are hardly surviving': As oil and the ruble drop, ordinary Russians face growing list of problems. *Financial Post*, 1. 1. 2015 ([we-are-hardly-surviving-as-oil-and-the-ruble-drop-ordinary-russians-face-growing-list-of-problems](http://www.financialpost.com/news/we-are-hardly-surviving-as-oil-and-the-ruble-drop-ordinary-russians-face-growing-list-of-problems), 1. 11. 2016).

Umland, A. (2016). Russia's Social Media vs. The Kremlin's Domestic Information War. *World affairs* (<http://www.worldaffairsjournal.org/article/russias-social-media-vs-kremlins-domestic-information-war>, 28. 9. 2016).

Vernickij, A. (2014). Главной темой саммита G20 в Австралии стала безопасность и украинский кризис (<http://www.1tv.ru/news/2014/11/16/29149-glavnoy-temoy-sammita-g20-v-avstralii-stala-bezopasnost-i-ukrainskiy-krizis>, 23. 11. 2016).

Walker, E. W. (2016). Putin's dilemma: Why pushing back against NATO "encroachment" makes Russia's NATO problem worse. *Global politics*, 29. 3. 2016 (<https://eurasiangeopolitics.com/>, 5. 11. 2016).

Wang, W. (2015). Impact of Western Sanctions on Russia in the Ukraine Crisis. *Journal of Politics and Law*. Vol.8. No. 2, 17. 2. 2015.

Weber, M. (2009). *Metodologie, sociologie a politika* (Praha: OIKOYMENH).

Weselowsky, T. (2016). U.S. Official Confident EU Will Continue To Back Russia Sanctions. *RFEL*, 16. 6. 2016 (<http://www.rferl.org/a/russia-sanctions-us-coordinator-daniel-fried/27803461.html>, 6.11.2016).

Wesslau, F. – Wilson, A. (2016). Russia 2030: A story of great power dreams and small victorious wars, *ECFR*. 23. 3. 2016 (http://www.ecfr.eu/publications/summary/russia_2030_a_story_of_great_power_dreams_and_small_victorious_wars, 16. 8. 2016).

World Bank (2008). *Russian Economic Report No. 17* (http://siteresources.worldbank.org/INTRUSSIANFEDERATION/Resources/rer17_eng.pdf, 5. 11. 2016).

Wroughton, L.–Anishckuk, A. (2014). Kerry, Lavrov hold talks on de-escalating Ukraine crisis. *Reuters*. 30.3 2014

(<http://www.reuters.com/article/2014/03/30/us-ukraine-crisis-idUSBREA2S0K020140330>, 31. 10. 2014).

Yuhas, A. (2016). Ukraine crisis: an essential guide to everything that's happened so far, *The Guardian*, 13. 4. 2014 (<https://www.theguardian.com/world/2014/apr/11/ukraine-russia-crimea-sanctions-us-eu-guide-explainer>, 5. 11. 2016).

Resumé:

This diploma thesis deals with the means President Putin uses to try to maintain the legitimacy of the régime in his third term starting in 2014. The aim of this paper is to find out, based on the theory of non democratic regimes, if Russia has been using foreign policy actions for the revival of the Superpower status since 2014. We deem the Superpower status to be the new source for the maintenance of the legitimacy of his governance. In the paper, we assume, that legitimacy in first two terms, therefore from the year 2000 to 2008 rested on the economical growth of the country and political stability. Situation in Russia however went through changes after the year 2008. Mainly due to the oil price decrease, ruble decrease and lingering global economical crisis. Russia is forced to seek new way of maintaining its legitimacy.

In 2014 protesters on Kiev's square Maidan caused Ukrainian crisis and in the March of the same year Russia had annexed Crimea into its own federal structures on the basis of referendum. We assume in the thesis that the revival of Superpower status and defining Russia against Western states (USA and EU) serves Putin as a new instrument for the maintenance of the legitimacy. Putin's foreign policy actions and the solution of Ukrainian crisis has grand support of its citizens and even of the Russians living outside the Russia. New source of legitimacy is thus the revival of the Superpower status and the mean for its legitimization is Russian state TV Pervyj channel.

Analytical part of the work focused on tight link between Kremlin and TV station Pervyj channel. In the timeframe from January 2014 until October 2016 we tracked media news and interviews, which Kryml published to Ukrainian crisis. We did the same thing with Pervyj channel. By comparison of the gathered data we concluded that President truly uses Ukrainian crisis for the maintenance of the legitimacy and in the TV channel no critique of President's steps is presented. President in his third term does not rest on economical success of the country but rests on successes in foreign policy, in our case in Ukrainian crisis.